

# המזכיר

## עתון שבועי

### לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

#### מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:  
 לשנה 6 כתרין . . . . .  
 לחצי שנה 3 . . . . .  
 לרבע 1.50 . . . . .

כאשכנז:  
 לשנה 7 כתרין . . . . .  
 ביתר הארצות:  
 לשנה 8 כתרין . . . . .

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:  
 „Hamicpe“  
 ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הוכרות לנפטרים  
 לפי גדל-בשטח.  
 ברכת מז"ט חצי הכתר.  
 גליון בודד 12 הלר.  
 מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.  
 כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.  
 המשנה מקימו עליו להודיענו מיר לא  
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם  
 מקימו הקודם. — אין משנים את  
 האדרסה מאיש לאיש.

Kraków, 2. Grudnia 1904.

גליון ל"ד.

הראשון, כ"ד כסלו תרס"ה.

### הג החפשי.

הננו הוגנים היום הג החפשי ונחושתיים ככרים, נחושתי הגלות, מצלצלים על ידינו. הג החפשי הוגן אסיר הנתן, ההרד מפני קול עלה נדף, המפחד ורועד מפני הכל פיו של בן יפת. הג החפשי, הג נצחון של תרבות עברית מקורית על תרבות זרה יונית. הוגנים היום עכרים נרצעים, שנתמזמה יחידותם בצאתם לחפשי ממעגלם המוגבל והמכווץ, עד אבוד עצמיותם העברית. האין זאת מהתלה איומה, השוהמת מעינינו דמועות חמות ומיות? גדוד קטן עברי לפני אלפי שנה התגבר על אויב אדיר מאת מונים, הכה את מבחירו הבכיר בהרפה. היל מצער עם החשמונאים כראשו סלה וידא את צבאות גבורי יון וסוריא, שמגמתם היתה לנסוח ולכהת, להצמית ולהשמיד את העם, שבו התרומם רוח בני שם לנאויות, שבו התנשא מוסר האנושיות עד פסגת האצילות מתי מעט רמסו את אדניהם התקיפים, ששאיפתם היתה, לבער ולבלע, להשחית ולהכרית את נפש ישראל הדתית. מפני שיא גדל היונים, מפני תקף תרבותם לא התבמל מבחר עם יהודה, הדר היפתיות לא הכעיתו, לא זחל מפני עצמה. אז ידע יהודה את ערך עצמו, הרניש את כחו הפנימי המלא חיים ולא רצה לנוה ולדום, להנמס ולהתמוגג בהמר זר. ישותו הקדמונית העברית, זו הישות הנשנכה, שנצניה הנהדרים היתה השלשלת המזהירה של הנביאים, של אנשי כנסת הגדולה, התקוממה נגד מקעקעיה בעון איתנים, ותתפרין באש ונפרית המתבקעים מהיק הר געש.

יצירות רוח ישראל, את תרבותו העתיקה, את אמונתו הנשאה, שטפה אותה מיום צאתו ממצבו הפראי בחבה שאין למעלה הימנה, ויתנשא יהודה ולא שת לכו לנכרות האויב, וינתק מוסרותיו ויכריעהו ויכהו. הכרת עצמו, חוש ארונים, שאינו נתן להכנע והוקרת תרבותו הנעלה הם העירו את מבחר האומה לפעולה, והם החישו נצחון להחלש והועיר בכמות.

אנחנו הוגנים היום את הנצחון המפואר הזה; המתאמצים אנו ללכת בעקבות המנצחים ולעשות כמוהם? העשינו לנו את התעוררות דעת עצמם של אבותינו למופת? עמנו הוא שלר-עם, שלד מפוצה ומפולח, שהלקיו ושבריו נזפרו לכל רוח. הדבק המאחד את עמנו חלף, ספת הגאווה הלאומית, ימי הבינים, ימי העוני והרריפות מהו מפניו כל דקדוק בכבוד עצמו, כמרתפי הנתו התנדרף רוח העוז, שנשב כו מקדם, התטרמו בנפשו. שהגברנו תעופתו לעולם האירארים, גו רצונו המאביר, להעביר את האידיאלים לעולם העשיה. אחד עשר מליוני נפשות עמנו רצוצים ועשוקים, נאוצים וכזויים, נתמוגים בתרבות זרה, בתרבות מציקהם המזולזלים בהם, מבלי עשות דבר, כאשר יאה לעם כעל עבר נהדר בזה, לניני החשמונאים, הכריונים ובר בוכבא.

התקופה הגדולה של ההשתחררות, שהודות ליהודים אוהבי ציון נלהבים הופיעה בזמננו, מצאה דור קטן, דור נמדים קצוצי אבה, שהמה כדומם, שאינו מרגיש דחיפת בועמו. אהרי שלשים שנה, מימי „עם עולם“ ו„עת לעת“ של פרין סמולנסקי,

הלאת העם, האצילים, בהני הכירה, שהעשירו, יושבי כרכים, שהשעה שוחקת להם, אנשים, שזוללותם וסכאם גולו מהם את הכרת עצמם, את הגאווה הלאומית, צמצמו את עצמם ב„אני“ הצר, שאינו רואה מאומה ממעל להתועלת הפרטית, ויקבלו ביראה והערצה את עול תרבות נכרים, את יחידותם הלאומית, ואת תורת העברים ורו הלאה כבו, וימירוה כקבעת הגיונות הלנים שחצנים. ריקים מכל פנימיות ומכל עצמיות, שאפה השככה העליונה בישראל, להטמע, לאבד, לשקוע כעפרת כים ההלנות. אולם הגרעין העברי, שלא נשחת עוד, לא זע ולא הל. נגד הצירור יב-האונים התאגדו כחירי העם וילחמו כגורי אריות והארי העזי יהודה המכבי כראשם, ויפליאו את התבל בנצחונותיהם העצומים. מסירת הנפש בעד הדר הקנאה הלאומית, שאינה פונה לכצעה, שותה תמתין על העולם האילוי. יוצאי הלצי המנצחים אצל מרמון ומרמופילאים כליות סורים, שפשטו צורתם השמית ונתיונו לגמרי עד תמס, אבירים, שנתחנכו ונתרגלו מניהם מרחם כאומנות הפולמוס, נגפו ע"י כפריים שלזים. זה חרצן העם, שהרחק מהמית קריה ושאוניה היוני עוד השתמר בטהרו העברי והשפעת זרים לא השכיחה עצמותו — הראה נפלאות. אכרים שלא ראו מעודם הנית והצים, שרק המעדר והמומר היו בליהם, ופעולתם אך הנטיעה והזריעה, הקצירה והכצירה, בהתנגדם ללוחצים החודר-כאכריותו לנפשם החזיקו מנן וצנה קשת ורמה, וימחצו פאתי מלומדי קרב, חוללו אנשי מלחמה מכטן. האש הלאומית לא ידעה מעצור, בבקש צר עריין לאבד את כל

### פְּנִימִיּוּת.

ארכעה ועשרים יום לחרש כסלו תרס"ה לפנות ערב.  
 המלאך הממונה על החגים עומד באמצע הרקיע על כמת אש נכודה, ובקיל גדול, ההויך מסוף העולם ועד סופו, הוא מכריז: „היום בערב יתקדש הג האימי גדול — הג המככים.“ בין צכאות מעלה רבה התכונה. אדון הבריאה עם בית-דינו הגדול, עזבו את אולם-המשפט, ויבואו אל בית אחד גדול, אשר מעל השער היה כהוב על פניו באותיות אש „רחמים“. פה נושאים ארכעה מלאכים „כנורת-חנכה“ של זהב-סגור גדולה. אכני החן המשובצות בה נוצצות בכוכבים כריל בהיר. עם מעבר השני, נראה גדור מלאכי-השרה, עם כל כלי שיר בידיהם. המנצח הראשי נושא צרור גדול גליונות-הוי-הזמרה עם שירי דוד המיך. שירות שירות של מלאכים מכל החלקות, כדם בלבוש יום טוב ינהרו אל פני „היכר-הרחמים“, שבו מדליק אדון העולמים נר-חנכה כרילה הראשונה מרי שנה בשנה. רעש יותר גדול עורר קולו של המלאך, המכריז בגן-עדן העליון, מקום כגורן של נשמות הצדיקים ודסירי עליון. האנשים רצו לרחוץ במים חיים לכבוד החג, הנשים, ובראשן האמהות, החלו ללבוש תרבישה

נר ישראל בוער.

נר תמיד לא כָּבָה;

למרות רוח סוער

תעל הלהקה!

נר חֲנֻכָּה הקטן

סָמַל מאור הגולה;

למרות פגע וּשְׁטָן

השִׁלְהֶבֶת עוֹלָה!

בְּנֵר חֲנֻכָּה לְפָנֵים

גַּם גְּדוֹל הָיָה שָׁם!

גַּם עוֹ, בְּאֶלְפֵי שָׁנִים

לֹא כָּבָה נֵר הָעָם!

צני הירש געלכערן.



### פִּירִיטוֹן.

#### נֵר הַחֲנֻכָּה.

אִז גַּם נֵר הַחֲנֻכָּה

גַּם גְּדוֹל הָיָה שָׁם;

נֵר יִשְׂרָאֵל אֲבָקָה,

בְּכָל עַת שָׁמְנוּ לֹא תָם!

גַּם נֵר יִשְׂרָאֵל גַּם,

פְּלֵא בְּכָל דוֹר וְדוֹר;

דוֹלֵק בְּכָל זְמַן וְעַת,

נֵר תְּמִיד הוֹלֵךְ וְאוֹר!

אִז שָׁמַן וַיֵּת יָדְךָ

הָיָה דִי לְיוֹם תָּמִים

וְהִבְרָכָה הָיָה בְּפִךְ

לְהָאִיר שְׁמוֹנַת יָמִים!

לא נעשתה עוד הציונות וההשתחררות הלאומית לחנוכה כבירה, להנעת עם בכל גבורתה ותקפה, השואפת בכוסף טבעי להיום הנונים. כל פרט בעמנו מוצא ספוקו בתועלתו המוגדרת, הנאתו אינה יוצאת מתחום אהבת עצמו השפלה והקטנונית, ההשתתפות בצער העם הכללי, החפץ להושיע לו כבו לגמרי. העבד הנענה והנרדף, ששכח טעם החפש, שאבד תשוקתו לו, בהתעורר במחו זכרונות מימי קדם, יחלוט על אדות עתיד יותר טוב, על אדות אושר מובן לעתיד לבוא; אבל גם בחלוט לא יאמין המדוכא והעשוק בעזרת עצמו, בהתגלם ע"י זרועו פדות משעבוד מלכותו. ואלה מן העבדים שנשמעו כבר בנכרים עד אשר אבדו את אמונתם ויהיו למחוסרי צבע, עדר, נאורינו, סצפים כאולתם לשלום נצחי, שימהר לבוא בעזרת הליברליות או הסוציאליות; הפתאים האופטימיסטים מקוים, שסוף כל סוף יתרומו למעלה דברי-הימים המתפתלים בספירלה, ושוכחים הם, שאף לפי דבריהם הפסגה שלמעלה היא רק נקודה אחת ולעומתה הספירלה כולה היא רק ירידה מטה מטה, עד אשר יכוסה הכל בחשך.

והחלק הקטן של עמנו, שבהיריו למרוהו את המציאות, שהעירוהו מחלומותיו העתיקים והחדשים, שהפנוהו לתשועת עצמו ע"י הציונות, גם הוא לא התרומם הרבה מן העם, מתענג הוא עוד לפעמים כנודד נוסס בשימון על פטה מורגנה, על משאות שוא.

איה איפה הוא זה הכח הכביר הפנימי, הגורף את כל העם בתקפו לזרמת תנועת ההשתחררות בלי הבדל המצב, המפלגה וההשכלה? איה איפה הוא זה הקסם הנפלא, זה רוח המככים, הסוחף במרץ יוצא כמעט מנדר הטבעיות את הכל בלי תשומת לב לאיש? איה המתאמין, להשליך מעצמו עבודות הגלות, להסיר מעל שכמו סבל תרבות זרה, לגמוש חומות הגתו האפלות והמאפילות, ולחיות היי חרות בתרבות עצמו בארץ קנין עצמו, מורשת אבותיו הקדמונים?

עורה עמי! הקיצה משנת הגתו! עצמיותך קמלה ובמושג, הנער מהרקבון, השלך מעליך סרטן היפתיות, המורף את נפשך! כל יחידותך נמקה ונקלה מהשפעה לועזית. בניך יחריבוך ויהרסוך, שארית רוחך העברי יורו הלאה בנועל נפש, ויתאמצו לחקית את יפת, למען קלקל ולמעט צורתך עד אפס, ישפילו את עצמם לחקות כקוף מעשי העריץ הרומס אותך בסנדל המסומר. עורה עמי! פרוק מעליך הגטל האיום של עבדות גופנית ורוחנית! התליה בדעת אחרים עוקרת

במערצה את שרידי עברך, מככה את הניצוצות האחרונים של נשמתך העתיקה. עד מתי עמי תהיה כקנה בלב טים עיום, כמוץ מסוער ע"י כל רוח מצויה? עד מתי עמי תהיה כיונק הצריך לעזרת זרים, לתרגול?

עורה עמי! התחוק, התקומם כארי, שהוא אות דגלך! אם עוד לא דעך הזיק האחרון של הכרת עצמך, נפחתו ויהי ליקוד מאיר ולשמש מופיעה, שתצמיח באורה הצה את סגולותיך הקדמוניות, ותלהט באשה העזה את כל יסוד זר, שלא נתמוג ולא נתעבל כראוי בעצמותיך העברית! יהי רצונך לקיום, רצון להיום אמתי, רצון לשגשוג בכה עצמי וברוח מקורי, רצון לתוקף!

עורה עמי! התאושה! זכור את החשמונאים! רב לך מהיות עבד לחוץ ומובס, רב לך שדמיך ישפוך העויל הלועזי כמים, רב לך שתמצית יחידותך תמוץ תרבות האריים, רב לך הלעג והבוז, העלבון וההרפת, שימיטו עליך אויבים! אם עוד מפת דם המככים נוזלת בעורקיך התעורר! השתחרר! זנה אדמת נכרים! עזוב חיקך תרבותם! דאוג למקלט. במוה! שם תרניע שאנן מהנודדים הנצחים, שם תפרה שלו, שם שאנת היתו טרף בדמות אדם לא תחריד מנוחתך, לא תשדד רכצך. בזכרך את גבוריך בימים האלה שוב לדעת עצמך, לרשותך ולעתיד רענן והפשי הגבה עוף!

קדימה עמי! אל תתן דמי לך עד תכונן לך מפלט בארץ מזרח השמש, בארץ הירדן. פה בארופה הקרה לא תוכל לקוות לטובות. המדע האנטישמי הולך ופוגע ככרך כוער בישותך, הספריות הלאומיות גוברות ומשטטשות יחידותך, וכן יפת השורר לא ייגע ולא ייעף ברדיפותיו, בלי חשך ירכא וידרום אותך. פה יבוק תוכן נפשך ויתרוקן עד סופו, פה חרפות צר לא תאלמנה לעולם, ער דור ודור לא תקפץ עולה פיה ושכח הרשע לא יחדל לנצח. שוב לארץ אבותיך, קומם הריסי תפארתך, תפרח הארץ, שכל נושיה ורנביה נוצצים ננרך בזכרון נעים מעת הזהב. הפרה ארץ הפלאות, ארץ ההגדות הנחמדה, יורמו ערוצי נחליה הלב, צחיחי סלעיה יטפו דבש, שדמות שממה יעמו דגן וחטה, הררי לבנון הקרחים יקשטו ארוזים חסונים, המבקיעים באמיריהם תבלת שמים, עריך תהמינה מאדם אין מספר, פרברי כרכיך יפארו ארוכות בתי חרשת, המשלחים מעבדיהם למרחקים, ונמלי ערי ההוף יעלפו תרני אניות קיטור, הששים בכל ימי כדור הארץ. שוב לארץ אבותיך והתלכד עם זכרונותיה והתחבר עם רוח מלכך המשורר, עם רוח נביאיך הנאונים ויצור תרבות מקורית לעצמך.

קדימה עמי! הלאה צעוד למקלט בטוח! אל תהי לך התשוקה לציון דמיון, המשכך ומשכיח את הצער, משחק מעודד, שמשתעשעים בו לפעמים בזמן כמל, ביומא דפגרא. תהי לך ציון כובכ מורה דרך, תכלית כל מחשבותיך, מגמת כל הפצץ! תהי לך ציון המחשבה האדירת, שירכוז בה כל משאלותיך, כל בקשותיך וכל שאיפותיך! כל פעולה שתעשה, כל מטרה שתציב תהי אך גאולת העם מן הגלות החמרית ותרונותיה!

קדימה עמי! הלאה אחי שלובי זרוע יחדו לעבודה משותפת תחת דגל המכבי הגדול, לעבודת השתחררות הגוף והרוח!

Dr. Judacus.

## ענינים מדינים.

**המצב באוסטריא.** שוב תוחה נכונה. רבים וביניהם הממשלה, קוין, כי הפעם, אחרי שהפיסה הממשלה את דעת רוב הלאמים העשוקים ותתן לכל אחר קצת מן הזכויות, שהיא דורש, נקל יהיה לעשות פשרה ביניהם ובין האשכנזים, כל אחת מהמפלגות היותר קצת משלה לטובת הכלל וטובת דלת העם, המחכה טבית טועצות הממשלה לחקים ישרים ולהקנות טובות, אשר בהם הייהם וקיומם תלויים. אך לשיא! האגואיזם כבר השחית כל נפש בממלכה האמללה הזאת, כל מפלגה לבצעה ולגאותה הלאמי הפנה ולמיבת הכלל ומכל שכן לישם קיום הממלכה אין איש נוקף אצבעו. אין עוד כמעט תקוה לפנות את הדרך לעבורת הפרלמנט האוסטריא. המשיכים והסלובנים עשו יר אחת, להפריע את עבודת הבית ב"הצעות נחיצות" ובוכיחים רבים ובמנאמים ארוכים על ארותיהן ולבלתי תת לגמור אף את אשר הבודושהה לפי שעה ואף לא להחליט על אדות תמיכת האכרים, שסבלו מן הכצרה והשרב. אין תרופה למחלת הממלכה. כבר נועצו כמה פעמים ראשי המפלגות יחדו ע"ד פשרה וכל עמלם לריק. המשיכים לא ידעו שבעה והפרקציה הרדיקלית שלהם עושה חיל ותכניע את צירי כל העם המשיכי ולמרות הזכויות החרשות, שנתן להם ראש המניסטריום, המה מסרכים להציל את עבודת טועצות הממלכה. והסלובנים בדרום קוצפים על הממשלה בצדק, כי לכל העמים נתנה הממשלה עתה זכויות חרשות, להמשיכים מניסטר מיוחר ומחלקה משיכית בכית חנוך המורים בשלזיה, להפולנים מחלקת פולנית בכית חנוך המורים כמשן,

ימי החג בית המשפט פגור. אעשה אהכם חשבון לאחר החג". ברברו את הדברים האלה לקח את העפרון ויסמן את המכתב ב"מגן-דוד" לאות, כי ענין ציוני הוא ויניחהו על מקומו. ויקם ממקומו בענג מיוחד. "ת"ל כי מלאתי עתה את חובתי, והנני חפשי למצער בערב הזה ואובל גם אנכי לקחת הכל בשמחת הערב הזה", הגו שפתיו בדמטה. הפעמון התקוע מומעל לשלחן העבודה החל לצלצל. ויעזוב המלאך את חררו וירץ אל האולם. כפתחו את הדלת, שמע את קול ארון העולמים קוראו בשמו:

"גבריאל".  
"הנני".  
"דבר חרש אומר אנכי לעשות היום בערכ".  
"למצותך, ארון צבאות!"  
"בדעתי לכבר בהדלקת הנר הראשון, את מנהיג הציונים "בנימין זאב בן יעקב".  
"טוב הדבר, למה אכחד מארוננו, אוהבו הנני מאן אך...".

"מהו אך? בלה דבריך גבריאל! אל תירא".  
"ירא אנכי, פן יעורר הדבר קנאה בלב החשמונאים גבורי היום".  
"אפשר לשאול את פיהם. קח מלאך ושלחהו לקרוא הנה את הזקן מתניהורובנו יהודה".

מוהירים, ירחים, לאלפים תלוים בתור פנסים, ואיר חור נעים משתפך בכל רחבי ההיכל. ריח החג נודף ככל האולם...

ריק הוא עתה הבית. אין בו לא מלאך ולא שרף; ורק בחרר אחד קטן הנשען אל ההיכל, יושב אצל שלחן עבודתו המזכיר הראשון של מעלה, המלאך גבריאל, ובמהירות אי-טבעית, הוא קורא את כל המכתבים הפרטים, התפלות והתחנונים וכתבי הממשלה ועתונות היום, שהביאו זה עתה מלאכים ממונים מלממה. על פניו נראים אותות רצון; כנראה הובאו היום חדשות טובות. ביחוד הוטבה בעיניו "הלגרטה" משדי המלחמה. "הקטנים מכים היטב, היטב. עור מעט והגלה חרפתו ונבלותו של המוסקבי הרשע, אשר ידיו מלאות דם אביונים נקיים", לחשו מבלי משים שפתיו... פתאם נהמלא מצחו קמטים. פניו כסו עננה כברה ועיניו ירו זקי אש. הוא קורא עתה את המכתב האחרון. "עוד הפעם", קורא הוא בשצף קצף, "עור הפעם המעשה הישן והנושן האדוקים והחסירים שבעיר הקטנה N. אינם נוהגים לחוג את חג המככים בבית המדרש, ואומרים לסקל את הציונים כאבנים. הוי בנים סוררים! אנכי-אגמלכם כמעשיכם. השמן מרקר כיניכם ואתם הפצים להשביח את שמחת החג. היום אין לעשות בלום. בכל שמונת

החג ולהתקשט בכל מיני קשומים. ביחוד גדלה ההכונה במחלקה, אשר בה יושבים גבורי האומה, שמסרו נפשם בשביל השועת עמם בכל רור ודור. במחלקה הזאת נמצאים: משה, אהרן, פינחס, הנשיאים ויהושע בן נון; השופטים ושמואל הנביא כראשם; שאול ובניו, דוד ושלמה, וכל מלכי יהודה וישראל, שנשארו נאמנים לעמם ולדתם בימי מלכותם; הנביאים ואליהו כראשם; עולי ככל הראשונים ובראשם עזרא ונחמיה; משפחת החשמונאים ויהודה המכבי כראשם; רבן יוחנן בן זכאי, רבי עקיבא והלמיריו ויתר "הרוני מלכות" ובר כוכבא; ר' יהודה הלוי, הרמב"ן, הגאונים ר' צבי קאלישר, ר' יצחק אלחנן ספקטור, רבי שמואל מוהליבר וחבריהם הראשונים לציון; ר' משה מונטיפיורי, ר' משה הם, פינסקר ובראשם, רבי בנימין זאב בן רבי יעקב, המכונה בעולם השפל "ר"ד הרצל"... לחקה מלאכים מנגנים הופיעה לפני פתח גן העדן, להוליך את החכריא הנכבדה ל"היכל הרחמים". בראש כל ההולכים היו החשמונאים ובראשם הם — "יהודה"; כי גבור היום הוא.

בהיכל גדול ורחב, המואר באור הגנוז, מאחורי פרגור מרוקם אבני הן מהנוססים, יושב ארון העולמים על כסאו הרם והנשא. קירות ההיכל אש לבנה מעורבת בשלל צבעים שונים. תקרתו משובצה כוכבים

לרותנים גמנוזים חדש, לקרואטים אשור האניברוזמה שלהם באגראם גם בשביל אוסטריא (אף שאגראם היא תחת יד אונגריא) ולהאיטלים הפקולטט המשפטי באינסברוק, אשר אף שהחריבוה האשכנזים, קיומה במוח במקום אחר; רק מהסלובנים, הנאמנים כל כך לאוסטריא, העלימה הממשלה עיניה. אין שלום לאוסטריא בפנים. — אבל גם יחס אוסטריא בלפי חוץ אינו עתה מלא הוד והדר. ארבעה שבועות ישב מזכיר הממשלה האשכנזי גראף פאסאדאוסקי בווינה, לגמור את ברית המסחר בין אשכנז ואוסטריא והעבודה לא עשהה פרי ובר שב המניסטר ברלינה. הכבודות בכריתות הברית היא תוצאות חוק התעריף החדש, שיסדה ממשלת אשכנז בשביל מכס הסחורות הבאות מן החוץ. אוסטריא מוציאה הרבה תבואות האדמה, עצים ומקנה לאשכנז. רוב הסחורות המוצאות הן מהמינים הנ"ל ורובן הולכות לאשכנז וחוק התעריף החדש הביא קפדה למסחר אוסטריא ונזק רב ביחוד לגליציא העניה ולאונגריא. גם לרוסיה גרם החוק נזק עצום מאד. אבל לרוסיה נתן קיסר אשכנז בעצמו שלומים בדרך מדיני ואחרי שלממשלת רוסיה אין טובת העם העקר, כי-אם חוק שלטון הצאר ואין הממשלה מחויבת לתת דין וחשבון לפני באי-בח העם — התפיסה ממשלת רוסיה ותכרות את ברית המסחר במהרה ותמבור את כל עמיה בחניפות פוליטיות, שהרבתה לה ממשלת אשכנז, שערכם מוטל בספק. אבל לאוסטריא אין צורך בחניפות פוליטיות ודבר בוא מניסטר ואנשיו לוויין ושבתם פה ד' שבועות לא יכל לשחד עוד את ממשלות אוסטריא ואונגריא, שעליהן לתת דין וחשבון לפני מועצות הממלכות, לברות את הברית לנזק העם. איך שהוא נורם גם הסבסוך הזה, להרבות את הרוח הפסמיסטי באוסטריא.

**המצב באונגריא.** ביד חזקה ימלוך הגראף מיסא על השוביניסטים אשר בקרב עמו, הוא כופה אותם למשמעת ולסדרים והעם קורא לפעול צדק. באספורה עם, שהיו בכמה מקומות, החליטו הנאפטים ברוב דעות, להודות לממשלה ולהעריצה על עזה ועל ידה החזקה, שהכריעה את ההוללים הקנאים הלאמים. לא תועיל לקנאים גם הוללות הסטורנטים, שקמו לעזרתם ויעשו דמונסטרציות נגד הממשלה. הגראף מיסא תקן עתה להעמיד ארבעים שומרים גבורים בשם ה"גארדע הלאמיה" אצל בית מועצות הממלכה ואם ישתוללו הקנאים יותר מדי ויסרכו לראש הבית, ישלח בהם את השומרים. לאנשים, שאינם שומעים בקול השבל וההניון, כי אם יגדלו פרא את הרגש וילכו בשרירות לבם לרעת הצבור, אין טוב מיד חזקה וזרוע נטויה. מי יתן ויהיה מיסא למופת גם לממשלת אוסטריא!

**אספת הזעמסמכות בפטרבורג.** כבר הזכרנו בגליון הקודם את דבר אספת צירי הזעמסמכות (מועצות בעלי אחוזות גדולות שבכל מחוז), שנקדלו בעיר הממלכה, למרות מצות הצאר. בשבעים ושתים נגד עשרים ושבע דעות החלטה האספה את ההחלטות האלה, שהוצעו לפני הצאר: נחוץ לבונן קונסטיטוציא. ההחלטה הזאת לא בפירוש נאמרה אלא כבללא. בפירוש דרשו כמחון האדם וההלכות חייו, חפש הדפוס, זכות להתאסף וליסד חברות, חוק אחד וכשפט אחר לכל יושבי הארץ. אוטונומיה לחלקי הארץ השונים וכל חלק יתנהל ע"י באי כח אורחיו וזהו תנאי עקרי לסדרים נבונים וישרים בכלכלת הארץ בדרך המדיני והאקונומי. יען רוב יושבי הארץ אכרים, תעמיד הממשלה אותם במדרגה ובאופן שתתפתח ידיעת עצמם וישיגו חפץ לעשות ולפעול על ידי שנויים עקרים ויסודיים בהנהגת הממלכה ובסדר המשפטים. למען תהיה ערובה לעם, כי יתפתחו חיי הממלכה והחברה באופן ישר, נחוץ שישתתפו צירי העם בפועל ביצירת החקים ובהשגחה על חשבונות הממשלה. גם צריך העם להשגיח על פקדיו הממשלה. הצאר לא נתן מענה על ההחלטות. הוא משמיט גם זה עד לאחר הנצחון במלחמה. כטרם הנכר רוסיה על האויב לא תעשה שום דבר חשוב בענינים המדיניים. לעתונו רוסיה אסור לע"ע לפרסם את דבר ההחלטות ואת חפץ העם או גם לנגוע בענין הזה.

**המלחמה.** גם במאנדשוריא וגם בפורט-ארמור התגרו היפנים מלחמה באויביהם ויוכו אחר. קורופטקין הודיע את הצאר, כי הכה מכה רבה את היפנים, שהתגרו בו אצל סינהענטשען ובלי נשק נפלו לידו. הרוסים רדפו אחרי היפנים ויניסום. לשכת המלנראף של רייטר מודיע, כי הגנראל הרוסי רענענקאמפף הכה את היפנים בעמק דאלני ואחרי מלחמת שלשה ימים נהדפו היפנים אחרו. כזאת מודיעה גם הסוכנות הרוסית. הכוסה כזאת היתה ליפנים גם אצל פורט-ארמור. אך עתה בסוף השבוע באה שמועה ע"י לשכת רייטר, כי היפנים התגרו כלילה וירעישו את גבעת "205 מטר" ויצליחו, כי לבדו את הגבעה הנכבדה הזאת ובוה נחלו נצחון גדול; תשעים פרוצנט של עבודה הכבוש נמכרה בזה. מעל הגבעה הזאת יגלה לעיני היפנים כל הנמל. לו אמת היתה השמועה הזאת או יובלו היפנים להתפאר, כי גדולות ונוראות עשו. כי בבוש מבצר פורט-ארמור אינו רבר קמן. אזור של כ"ו מצודות מקיף את פורט-ארמור ובלן חצובות בסלעי ההרים ומגוננות בלוחות-צנה וברזל. מסביב להן נמצאות העלות עמוקות ורחבות, שאין לעבור בהן ומכשולים מכל המינים חוסמים את הדרך אליהן, כמו רשתות קוצי ברזל, פחים (מינען) וטרפורות של היבשה ממונים באדמה

ואין העובר מכירם ונקל להלכד. לפני המבצר עומד חיל כשמר רוס, לשמור מפני התנפלות פתאומית. לעצור בעד התקרבות האויב אל המבצר ישנן בשדות לפני המבצר מחילות עפר ומצודות קמנות, אשר מהן יתנפלו הרוסים מבלי משים על האויב לעצרו בדרכו ככל האפשר, עד אשר יבון חיל המבצר. בעוד חיל המצור חופר העלות-מרוץ מתחת ההרים, לעבור בהן את העלות הרוסים ולהעלות את כלי התותח הכבדים אל מקום בטוח, שיוכלו לירות ממנו — יורו הרוסים מעל המצודות, אשר בראשי ההרים וחללי היפנים נופלים למאות ברגע אחד ואם ידרכו היפנים בשדה על מקום, שפח או מירפדא טמון שם, יתפוצץ אש כבו משאיל תחתיה ויפריח אלף יפנים מופוצצים ומפורקים אברים אברים באויר. זה פעמים רבות נסו היפנים להרעיש את המצודות ב"סערה". זאת אומרת, שעלה חיל יפן בתוך ברד הכדורים והרמונים המפוצצים ובדוניהם נטוים ויעלו ויפספו עד ראש הר אל הוך מחנה רוסיה וחללי היפנים היו רבים עשרת מונים מחללי רוסיה ואף אם לבדו באופן הזה איזו גבעה עם מצודה בשארית אנשי חילם, לא האריכו ימים ואף לא שעות על מקומם, כי כגבעות אחרות, אשר מוטל הגבעה הנכבשה, ירו בבלי תותח על מעט היפנים ויכריעום למבח או גרשום למטה אל המקום שבאו משם. גם באניות ידם לא יוכלו היפנים לנשת אל תחת המבצר, כי אם ממרחק רב כלב ים תחנינה האניות, כי בגשת האניות מעט את החוף יורו מעל ההרים וגם אניות השריונות תתפוצצנה. ובאופן הזה אפשר היה לספנים חינואים, להוליך כפעם בפעם מזון אל העיר, מבלי אשר נתפשו. עוד היום יש בפורט-ארמור כמה מיני מזון לזמן רב ושמשל עודנו מתפאר במכתביו, כי ברי לו, כי פורט-ארמור לא תלכד לעולם. ע"כ אם אמת השמועה הנזכרה, רבה גבורת היפנים ועזם יפליא את הדרות הכאים.

**על המצפה.**

**שחד בעד הצדק.**

בנוהג שבעולם, אם יתן איש שחד לאיזה שלטון או לאיש, שגורלו בידו, אז נדע, שהוא רוצה שיעשו אתו לפני משורת הדין, שיעותו משפט, שיגדלו מאחריים ויהנו לו. בארצות אירופה המנהגות בצדק ומשפט יקרו מקרי מהן-שחד כיוצאים מן הכלל ובאשר יודע מקרה, שפלוגי או פלוגי לקח שחד, עניש יעניש בדת וירחיקוהו ממשרתו ולא יתנו אמון בו. ברוסיה

באותו הרגע נשמע קול מלאך בקול ההתותח: **"הגיעה השעה!"** השוער פתח את השער הגדול ובל הנאספים באו הביתה. בלם השתחוו לפני ארון העולמים, שקרא בקול רם מלא אהבה ורחמים: **"ברובים הבאים."**

רממת קדש שוררת בכל ההיבל. עיני כלם מוסכות עתה אל השלחן עם שבע המעלות, שעליו עמדה המנורה.

**"כשם ארון כל הצבאות, הנני מבקש מר' בנימין זאב בן ר' יעקב להדליק נר חנוכה!"** — קרא המלאך גבראל.

פני הנאספים הביעו אורחת תמהון, לכבוד בזה לא זכה אף אחד החשמונאים גבורי החנ. אברהם הזקן נגש אליו בלאש ויחץ את יד ימינו לאות כבוד. בעיניו של זה ההנוצצי דמעות ניל ושפתיו דובבו בייחש: **"יהי שם ד מבירך."** בראשונה נבהל מעט מנהיג הציונים; אך זקן אחד נגש אליו ויחוק את לבו וילחוש לו באזנו, כי בתדלקתו יכון, שהזיק הלאומי, שהפיח בלב הציונים יגדל ויהיה ללהבה בוערת, והמסה את הקרח הנורא המכסה את לבות בני ישראל; כי לא בכל יום עת רצון כזה...

הרצל השתחוה לפני כס יה וכאמץ לב עלה

גבריאל שב אל ההיבל ויאמר: **"שלחתי, כולך מלכי המלכים."**

דפיקה קלה על הדלת נשמעה. **"יבוא"** קרא גבריאל. הדלת נפתחה והביתה באו מתתיהו ויהודה ובגשתם אל הבסא כרעו על ברביהם וישתחוו.

**"בני,"** אמר להם ארון הבריאה בחבה, **"הנני סכבד היום את האחר משניכם בהדלקת הנר."**

**"ידליק אבי; כי לו היתרון,"** ענה יהודה.

**"יסלח לי ארון צבאות, אם אעזו בנפשי לחות דעתי במקום שלא נשאלתי,"** אמר מתתיהו בקול רממה רועד מפחד האל ומתדר גאונו, **"אם טוב בעיניו יכבד את מנהיג הציונים, ולמענו אותך על כבודי; כי רק הוא הפיח חיים בכני ישראל ועל ידו חוננים היום את חג נצחוננו בכל מקום, אשר בני אברהם נחתים. והרכה מאות שנים שכחו את החג הזה, ורק את הנרות הדליקו במצות אנשים מלומדה. הננו חיבים לו תודה, על כל הכבוד הזה, שהסב לכל משפחתנו."**

**"תודה ושלום לכם!"** השיבם האל. מתתיהו ובנו השתחוו ויצאו.

הארון הביט על גבריאל ושחוק קל של נצחון דחף על שפתיו. גבריאל לא מצא עתה מענה וישתחו ויקרא **"מי כעמך ישראל!"**

מסו ישר אל היכל המשתה. בבואו, הושיב גבריאל

וביתר ארצות המזרח ידוע הכלל, שהיהודי יתן שם שחד בעד הצדק, בלומר למען לא יעשו לו עולה, למען לא יגזלו מידו ויהנו לאחרים. בלי מהן בסתר לא היה אפשר ליהודי להתקיים שם. יש מקומות, שהפקיד או השופט הובע בפה: הצדק אתך מושקא, ואם תתן כך וכך תצא זכאי או תשיג רשיון לחיות ולשאוף רוח באפיך. ומושקא נותן שכח והודיה לבוראו, שזכהו לפגוש בפקיד, הרוצה במינו ובחסדו, לקחת מתת ולעשות לו בצדקתו, כי מה היה עושה, אם היה הפקיד "נקי כפיים", אשר לא יתן ליהודים את המגיע להם בצדק, אף יהנו לו מלא ביתו כסף וזהב? כל זאת במזרח, שבל פקיד הוא הקיף וכל-יבל במקומו ואין השגחה עליו מצד באי-כח העם. אך מה זה המשפט, שבא בשבוע הזה לפני ביה"ד הגדול בוויין והוא פסק, שיהודי ידוע בגליציה שנתן שחד, והקטיגור האשימהו — פטור, כי לא נתן את השחד בעד עוות-דין או לפני משורת הדין ומשא-פנים, כי-אם בעד הברת צדקו? והו מעשה שהיה ופסק-הדין הוא של ביה-הדין הגדול בוויין, שאין למעלה ממנו. בעיר צ. ד. פנה יהודי אל ראשי העיר בבקשה, שיהנו לו רשיון, לעשות לו בית-ממבר יין. וניצרים אחדים, שענים דעה ביהודי, מהרו ויגישו גם הם בקשות, לתת להם את הרשיון. בהיות ראש האזרחים ויועציו נוצרים, היו נכונים כבר לתת את הרשיון לנוצרים. אז מהר היהודי, המזוין המיד בשלשה דברים של יעקב אבינו, וישא משאת אל ראשי העיר ויתן כואה בתר לראש האזרחים, תשעים ליועין אחד ועשרה לשני והרשיון לממבר-יין נתן לו. הדבר נודע בעיר ובתב-שמנה נשרח מיד אל הפרוקורטור, כי יעורורה נעשתה, כי עמודי שמים ירופפו, כי המוט הכל ומלוואה, כי יהודי נוכל נתן שחד לראשי העיר בעד רשיון לממבר יין. חקירה ודרישה נערכו, גמר-דין היה כבי"ד הגליל והיהודי יצא — זכאי, כי השופטים מצאי, כי לא נתן היהודי את השחד לשרי העיר, למען יעברי על החקים, כי-אם למען ישוו אותו עם כל האנשים, כמצווה עליהם בחקי הארץ. הקטיגור ערך מחאה על פסק-הדין הזה אל ביה"ד הגדול (קאסאציונס-הוף) ומשם נדחתה מחאת הקטיגור במעם הראוי לשימה לב: "על פי משפט ביה"ד הראשון הוברר הדבר, כי לא נתן הנאשם את סכומי הכסף לממונים רק למען לא יעוהו משפטו בהיותו יהודי ולא יבכרו את הנוצרים על פניו. המשפט גלוי וברור ונמוקו עמו, כי לא בקש היהודי לפתות את שרי העיר למשא-פנים, כי-אם לעשותו שוה לאחרים, שאינם בעלי הדת היהודית". כה המעים ביה"ד הגדול הוויני את דחית המחאה של הקטיגור. מחשבות שונות התעוררה בקרבנו בגלל המשפט המתמיה הזה. בלי משים נשאלה את נפשנו, האם מקרה היהודי בצ. ד.

הוא מקרה בודד? אם איננו מקרה בודד ויש עוד מקרים אחרים, שעל יהודים לכפר במנחה פני מו, שהיכלת בידו, לבל יעשה לו עולה, מדוע יחשו אלה שעל גביו, מדוע לא יגערו בו, להבינהו, כי בעד הצדק אין לשלם, את המיב והישר, את החובה, אין לקנות בכסף? אם היהודי הנותן שחד בעד צדקתו וזכותו אינו נקרא חוטא, הלא המקבל את השחד נקרא חוטא, כי הכלל "השחד יעור פקחים" ישנו בכמה מקרים גם כזה. ולא עוד אלא שבמקרים ידועים יזיק שחד כזה, אם גם בארץ בלתי ישר (אינדירקט) לאחרים. למשל אם היהודי ברוסיא או ברוסיא מכרח לתת שחד לאנשי דקומיסיא הבודקים את הבחורים לקחתם לצבא — למען לא יקחו לצבא את בנו החלש והרפה או החולה בחוחו, על ברחם יקחו לצבא את היהודי החלש האחר, שאביו אינו יכול לתת מהן כסתר ועבירה "ביון דדש בה נעשה לו בהיתר", אם נגואלו ידי אנשי הקומיסיא הרוסיא כשחד, ממילא ישחררו אף אנשים בריאים וגבורים, אם ישחדום אבותיהם היטב. אבל את הקומיסינט עליהם למלאות ובעל ברחם יקחו לצבא בני עניים חלשים וחולים, שאינם יכולים למלאות כיסם. אנשים נקיים ירדו לשחת וחיל המלך יהיה חלש ורא יהיה ראוי לתעודתו לזנק המלך וממלכתו. זהו פרי השחד בעד הצדק, שביה"ד הגדול בוויין ברר במשפט גלוי, שישנו כזה בגליציה.

**לזכר עולם יהיה צדיק (תהלים קמ"ב ו')**

כבר הודעתו ברבים, כי יש את נפשי, לעשות זכרון נצח ליום מלאת שמינה מאות שנה, למות הנשר הגדול רבינו שלמה ב"ר יצחק ז"ל, הנודע בשם רש"י, שהוא אחד מגדולי ישראל אדירי התורה המאורות הגדולים, אשר האירו פני הכל בתורתם, ואשר מפיחם אנו חיים, זה יותר משמונה מאות שנה, ובאורו לבתבי קדש ופירושו לתלמוד בבלי יאירו לכל מבקשי תורה עד בלי ירח, ובצדק אמר עליו הראב"ן ז"ל (סי' ק"ז) "מימיו אנו שותים, ומימיו אנו חיים, אשר און והקן אונים לתורה, שפתותיו שמרו דעת ותורה נתבקשה ונתחדשה מפיו, תורה אמת היתה בפיהו, בשלום ובמישור הלך והעמיד לעולם רגל שלישי, והגדיל תורה והאדיר".

בשנה הזאת שנת תרס"ה ב"ט המון תמלאנה שמונה מאות שנה מיום אשר הלך למנוחות ורוחו הקדושה שבה אל האלהים, לכן חוב קדוש מוטל לעשות את היום ההוא ליום זכרון לנשמתו, ובכל מקום ומקום, אשר אחינו בני ישראל חונים שם, יעל יום הזכרון הזה על לבם את כל הגדולות והנצורות, אשר פעל ועשה לישראל ולתורתו.

לתכלית זאת החלטתי בנפשי להוציא לאור את הספרים, אשר נשארו אחריו בכתובים, כי חבר גם ספרים בפסקי הלכה, וחוף מספר הפרדס הנדפס, נמצאים עוד: "ספר האורה", "סדר דש"י", "ספר הסדרים", "איסור והיתר". והשתדלתי בכל כחי להשיג את הספרים, ועשיתי לי העתקות מהם. ונתתי משפט הככורה ל"ספר האורה", ובישע אלוה השגתי ארבעה כתבי יד ממנו, ואחד מהם, ששלח אלי הרה"ג החכם הכולל מוהר"ר יצחק רפאל אשכנזי רב באנקונא, שנשאר מעזבונו הרב הגאון חיד"א ז"ל והביאו כספרו שם הגדולים (אות א' סי' 76) וז"ל: ראיתי ספר האורה בתב יד ומיהם לרש"י והוא פסקי דינים ובו קב"ה סימנים כו', גם הזכירו הרבה פעמים כספרו ברבי יוסף ובספרו פתח עינים\*.) גם השגתי שני כתבי יד מאוצר הספרים באוקספארד, וכ"י רביעי מהחכמה הנכבדה "כל ישראל חברים" בפאריז (אליאנץ אויזאעריט). ואחר אשר בררתי את הנוסחא הנכונה מתוך ארבעת כתבי יד הללו, ערבת הערות ותקונים ומראה מקומות מתלמוד בבלי וירושלמי וספרי גאונים קדמונים, ומביא גדול המבול מ"א פרקים שמתו בראשו, ואת הספר הזה הקדשתי למוזרת נצח ליום אשר גפטר רש"י ז"ל, והוא בעת תחת מכבש הדפוס, ואי"ה כאשר יחינו ה' בחסדו הגדול אנפף עוד את ידי לערוך הערות לסדר רש"י ולהוציאו לאור עולם.

אבל בזה לבד לא יצאנו ידי חובתנו, וראוי ונכון לעשות זכרון נצח, לדורות הבאים אחרינו, והוא ליסד קרן קיימת, שפירותיה יהיו מוקדשים לאיזה דבר טוב ומועיל. הכלית ואופן הדבר יהיה נסתר אל Kuratorium מנדולי ישראל, אשר הם יעמדו בראש, והם יועצו יחדיו איזה דבר ליסד שיהיה שם רש"י נקרא עליו (רש"י-שפיטצינג). תקותי נאמנה כי החכמים, הרבנים, ראשי הקהלות ויחידיו כגולה בכל תפוצות ישראל, יביאו תרומה וישתתפו במפעל הזה ויתמכוהו בימן צדקם, למען יקום המפעל ויהקים לדור דורים. גם אני אהיה מהראשונים ומנחה אני מקריב לתת 300 קראנען. ואבקש מכל איש אשר יקח חבל במצוה, כי ימתר להביא תרומתו, ושמות המתנדבים ירשמו בספר הזכרון, גם יבאו שמיתם ותרומתם כמכ"ע לב"י, ושכרם יהיה כפול מן השמים. החברים, אשר יקחו חבל במפעל הזה ויביאו את תרומתם בכל אשר תשיג ידם, יקבלו את "ספר האורה" חנם אין כסף. דברי אהב חכמים ומוקיר רבני שלמה באבער.

תוי גנוי: Salomon Buber, Lemberg.

**בע"ה**

בלב שמח ומלא הנשי תודה קראתי את ה"קול קורא" מהחוקר המפואר שמו נודע להלה בכל תפוצות ישראל מוהר"ר שלמה באבער נ"י.

מה נכבד מאד המפעל אשר בדעתו להתעסק בו, למי נאזה לעשות יקר ונדרה יותר מרש"י, אשר עוד היום מימיו אנו שותים ובאורו נראה אור.

ויען כי רבינו שלמה ב"ר יצחק ז"ל מילידי צרפת היה, והוא פנה הדרך לכל הבאים אחריו בארצנו, החוב מוטל עלי הצעיר, אשר חנני אלקים והעמידני על משמרתו, להיות לימין החכם השלם מוהר"ר שלמה באבער, ולבקש בתחנה מכל אוהבי תורתנו, ומכל גדולי ישראל, אשר דבריהם נשמעים, להעיר את לבב אחינו בכל ארץ וארץ, למען ישתתפו בכל כחם במלאכת הקדש. ומי יתן ויבא עלינו יום ב"ט המון תרס"ה לשלום ולברכה ויגדיל תורה ויאדיר!

חק' צדוק בר' אליעזר הבהן רב הכולל של סניגות צרפת.

ארץ וימותו במדבר, ובניהם ירשו אותה. התבין את דברי? אך זאת אכתיחך, כי רק בדרך הציונות ישע עמי! וירם את כוסו לחיי הציונים והציונות ובל הנאספים הרימו את כוסותיהם. דמעות גיל נראו בעיני הרצל.

כה ישבה הפמליא של מערה ותשתעשע עד אור הבקר.

\* \* \*

כמדור התחתון שבגיהנם, ישב השטן בראש פרוע ובנדים קרועים ויקונן מר. "אוי לי מה אעשה", נהם בקול צרוד, "הציונים עושים שלום ביניהם, ועוד מעט ויושע ישראל על ידם, כן שמעתי עתה מפי מלך מלכי המלכים!" ויבך בכי גדול. אז נגשה אליו וקנתו יתלחש דבר באזניו ועד מהרה התאושש ויעמוד על רגליו ויקרא: "עוד לא אבד הכל, יש לי עוד מהנגדי הציונות, גדולי ישראל ומעריציהם, הבה ארקד ביניהם!" ובשחוק פרוע עזב את משכנו ויעף... זלמן שאַנער

י ספר האורה הובא בספר האסיפות כ"י, בס' תמים דעים להראב"ד. שבלי הלקט ח"ב כ"י, ארחת חיים, כל בו, כפתור ופרח, ריטביא, בית מועד, מגיד משנה, כאשר הכאתי כמכוא.





ההשתדלות הרפולומטית. חברי הרצל ז"ל ותלמידיו מנסים ללכת בעקבותיו, להשתמש בכל שעת אפשר, לעשות דבר למיטת הציונות בדרך רפולומטי, כמו לפרסם את דבר הציונות במקומות רבי ההשפעה והיכרות, להתאמץ ולהתקרב אל המטרה לא ברעש וכיך חזקה, כי אם בעצה ובתחבולה, בשובה ונחת. כן התיצבו כיום 18 לחדש נוכח ראשי הציונים ברוסיה ד"ר נ. קאצענעלואהן מליבאו, רע"ד י. יאסינובסקי מווארשא. ד"ר משלענוב ממסקיא וד"ר בעלוקובסקי מפמברורג. לפני המניסטר לעניני הפנים הנסיך מירסקי, המניסטר שמע את דברי הציונים בחן וברצון ויגע בכל עקרי התנועה הציונית ורדישותיה ויבטיחם. כי ישים לב לשאלה הנכבדה הזאת. — כבחרת דנישיא באמריקה השתדלו הציונים בכל מאמציכם, לעזור לרווועלט. ומאס נורדאו שלח מכתב-חוזר ליהודי אמריקה, להשתדל בשביל רווועלט. זה הועיל הרבה לטובת הציונות. נורדאו הגיד לסיפר העברי ראובן בריינין שבקר אותו: עוד מעט יראו ויכחו. כי כמות הרצל לא מתה הציונות. מעשים גדולים הולכים ומתקמים בעולם הציונות ועוד מעט יגלו. ועוד זאת: נורדאו מקוה שאחרי המלחמה יהיה קונגרס מדיני של צירי, כל הממלכות הגדולות; לפני הקונגרס הזה יגיש נורדאו כשם הציונים את רדישות היהודים ואת טענותיהם על א"י. על התקוה שיתנו זכות אזרחים ליהודים ברוסיה, אין נורדאו שמח כלל. לכל עם נחוץ החפש באויר לנשימה, החפש מרום ומחיה את הרוח ומגביר את עצמיות העם; אבל ליהודים בגולה מיוק החפש, הוא ממת את רגש עצמיותם בקרבם ומכרית את הלאום. ההשכלה היא נשמת היים לכל העמים ונותנת להם את המכשירים ואת התחבולות למלחמת הקיום; אבל ליהודים בגלות גם היא מזקה. כל זמן שלא תהיה לנו השכלה יהודית בארצנו תהיה לנו ההשכלה הכללית סם המות, תחליש את התקוה הלאומית ותגביר את הפרוד בקרבנו.

**הבאנק הציני בארץ ישראל.** הבאנק הציני (אנגלר-פולטיניא-באנק) כיפו הוא משובלל כבר והוא עושה עסקים המועילים גם לעצמו וגם להתפתחות השפעת הציונים. הוא משתמש בכך מקרה לרכוש לעצמו גם ערך מדיני, כתתו הלוואות להרשות המקומית. יחס הממשלה אל הבאנק טוב, כי ברכה בו גם למסחר המקומי וגם לעניני הממשלה, הוא מביא חיים ותנועה לארץ, הישנה זה כמה מאות שנה. עסקי הבאנק רבים. הקרן הקיימת שלו המיועד למסחר עולה למיליון וחצי פאנק והמשא ומתן בעשרה החדשים האחרונים עולה לסקל "ה מיליון פראנק. עסקי הבאנק הם דיסקינטא, הלוואות בערבון סחורות, הלוואות על שמורת כמותים וכדומה. עסקים על חשבון עצמו אין הבאנק עושה רק בקומיסיא, יהודים חרוצים אחדים בא"י נעשו סוחרים מצוינים בהשתדלות הבאנק. הרכיב, שמצב הבאנק ללויים, היא 8 וגם 9% כי האחריות גדולה. ע"כ הכסף יקר. בירושלם יש להבאנק סניף והוא מתפתח באופן רצוי. בירושלם יש מקום רחב ידים להבאנק יהודי, אך היהודים מסבלי החלוקה "היושבים לפני ד" אינם יודעים ואינם רוצים להתקרב לבאנק יהודי. כל עסק שהם עושים, להחליף שמרות והמחאות ולמסור פקדונות, הם עושים רק עם הבאנקים של הישועים (יעזואיטים) ושל המיסיונרים וכבר קרה כמה מקרים, שבמספר יהודים נשתקעו אצלם כמות בעליו בלי יורשים. אך אל הבאנק היהודים לא יקברו, כי אין לשנות מהמנהג... מיליון פראנק מקבלים היהודים בתור צדקה של רמבה"ג מחוץ לארץ וכל הכסף הזה עובר דרך כמרים נוצרים ולא דרך הבאנק היהודי. האקספדיציא לאונגראד תצא בקרוב. הכסף להוצאת הדרך כבר הושג, אך בתנאים לא טובים. כפי הנשמע נתן לא-יהודי את הכסף, אחרי שנדיבינו קפצו ידיהם.

**אספת הועד הפעל.** כיום הרביעי ביאנואר תהיה אספת הועד הפעל בוויין ואז יקבע זמן הקונגרס. כפי שהענינים עומדים היום יש לשער שוואלפואהן ראש מנהלי הבאנק הציני, יבחר כקונגרס לנשיא הועד הפעל תחת הרצל. רבים

וגדולים אמנם רוצים כוננרדאו, אבל אפשר לראות מראש, כי כקונגרס לא יהיה הרוב נוטה אחרי נורדאו, כי אם אחרי וואלפואהן, שהלך עם הרצל ז"ל בכל דרכיו המדיניות ובמובן ידוע אפשר לאמר עליו, שסמך הרצל את ידיו עליו. וואלפואהן הוא מתנגד להצעת אונגראד והוא משתדל עתה להוציא את החלטת הקונגרס כדבר האקספדיציא כמו שכפאו שד.

**צואת הרצל כבר נפתחה.** מצואתו המדינית יפרסמו רק פרטים אחדים כשתגיע השעה הראויה.

**אספת ציונים מכל גליציא המערבית היתה כיום א' שבוע זה בקראקא.** מספר הנאספים נ"ז. שישה רפרטים היו. ע"ד "דין וחשבון מהשנה החולפת", "אורגניזאציא", "אגניציא ועתונות", "מוסדותינו הפיננציאליים", "טקטיקא", "יחסנו כלפי הו"ק". המנאמים הספיקו הרבה חמר לזכותים ויגעו בהרכבה שאלות העומדות על הפרק. האורגניזאציא תשונה מעתה בדבר עקרי, כי מלבד הובת הועד הדיסטריקטי, המוטל עליו מאת הקונגרס והועד הכללי לאוסטריא, יקבל על עצמו גם לסדר ולנהל את עניני האמיגרציא בגליציא המערבית. בדבר אונגראד החלט לאמר: להישב באפריקא המזרחית יש ערך גדול מאד בניביל הסתדרות היהודים, אבל אין לציונות עסק עמו. את הישוב הוא, אף על פי שהוא חשוב מאד, איננו יכולים ואיננו צריכים להכניסו אל הפרוגרמה הציונית. — נבחרו לעמד בראש הועד הדיסטריקטי ד"ר גאלדוואסער הראש, ד"ר וואהרהאפטניג מזכיר, ד"ר הילפשטיין גזבר ואליהם נלוו ד"ר סיראף, י. מרגליות, באנדעט ופלדבלום.

**מכתבים מערי המדינה**

**קראקא.** (מישיבת ראשי הקהלה) כיום א' שבוע זה היתה ישיבה קבועה לראשי הקהלה. על סדר היום עמד בראשונה דבר נדבתי ד"ר ראפפורט דע פורארא, שנרב סך 66.000 כתר לבית מרפא לילדים יהודים. אחרי שאין הסך הזה מספיק לבנין בית מיוחד ולהחזקתו ואין לאל יד הקהלה ליעד סך מיוחד להחזקת הבית החדש, לא יכול המוסד המיב לצאת מן הבנה אל הפעל. נשיא קהלתנו נועץ את הנדיב בוויין באיות אופן להביא את הנדבה לתעודתה. הנדיב מסר לו מכתב, כי אין בנתו לבנות דוקא בית חדש, כי יסכים גם להקציע בבית החולים היהודי הקיים כבר מהלקה מיוחדת לילדים. עתה נקל לבונן את המוסד וע"פ חפץ הנדיב נבחר ועד של המשה אנשים מתוך הפרנסים ועם הנשיא ומשנהו יהודי ישתדלו בכל האפשר, למחר ולהחיש, לבונן כביה"ח מהלקה לילדים. יש תקוה, כי עתה לא יעמד מהסור-בסך לשמן למוסד הנכבד והנדיב ידאג, שתהיה מהלקה ערובה בכל מכשירי בתי החולים של העת החדשה ולא יחסר כל בו. אנשי הועד המה ד"ר מילעם, ה' יואל בוימנגר, ד"ר אדער, ה' אברהם מרגליות וה' איזנבערג. — אחרי כן באה לפני הפרנסים בקשת אלמנת ד"ר ראשוויין, שנתנה שלשת אלפים כתר לקופת הקהל והיא מבקשת, שיתנו לה דשיון, להקיף קבר בעלה בסרג של ברזל, שבידוע המילו ראשי הקהלה מס מיוחד על הלוקוסום הזה. רעש גדול קם בהיכל. ה' מרגליות הזכיר, כי לא נתנה האלמנה את הסך הנ"ל בעד הקבר, כי אם סך 2000 נתנה בעד לוח אבן שיש, שיקבעו כבתל ביה"ח לזכרון בעלה ורק אלף כתר שלטה בעד הקבר. שני הסכומים האלה הם הקמנים שבסכומים, שיתנו גם אנשים בלתי אמידים בעד קבר ובעד לוח אבן שיש כביה"ח. הנואם דרש, שתתן האלמנה בלי כנים למצער עוד ת"ק כתר בעד הסרג. (ר' קלמן מייטלבוים ז"ל היה נדיב מפורסם, שהרכבה לפור לצדקה ולגמ"ח בחייו ויניה בנים ולא הון רב בד"ר ראשוויין ובכ"ז שלמו יורשיו בעד הקבר בסך הנ"ל ולא דרשו סרג ולוח שיש. המערכת) הדבר נמסר לסקציון של עניני הכספים. — הרופא היושב בקביעות בביה"ח, ד"ר וואכמעל הציע, התפטר ממשמרתו. החלט למנות אחד תחתיו מראשית השנה, בתחלה לשנה בדרך ארעי ואח"כ לשתי שנים בקביעות. — נקבע הועד לעסק בענין קמה פסה לעניים. ה' בהנא וה' דייטשר התחברו בעצמם אל הועד מאשתקד, למען ישגוהו שיקבלו העניים בסדר נכון את צרכי הפסה, כי בשנה שעברה לא השיגו רוב העניים מעות לד' כוסות וזה גם תרעומות על ראשי הקהל. — ה"מנין" של

הרה"צ ר' אשר הורוויץ השיג בישיבה הזאת הסכמה, להיות מנין קבוע ומאיש. — אחרי הצהרים היתה בבית הקהל ישיבת הועד לתמיכת גולי רוסיא ביחד עם פרנסי הקהלה, להועץ על ארות הנודדים המתעכבים פה, המישים איש, שהיה מעט כסף בידם נשלתו מיד אל מחוץ הפצם לאמריקה או לקאנאדא בעזרת הכרות גדולות בחוץ לארץ. והנשארים 350 איש, ביניהם שלשים נשים, עורם יושבים פה והועד מפרנסם עד אחרי אספת כל החברות הגדולות, שתהיה בשבוע הבא בפראנקפורט, או נומל גורלם. אהדים מן הגולים וכיהוד נשים וילדים נחלו פה ויקהום לבית החולים.

**קראקא.** (תורה עם דרך-ארץ.) ממועצות בתי הספר לגליציא בלביב נתן רשיון לראשי ח' הת"ת בקראקא, לבונן שם כ"ס פרטי של ארבע מחלקות ולפתוח עוד בשנה הזאת שתי מחלקות. מה שלא יעשה השכל יעשה הזמן, לפני שנים אחרות לא היה אפשר כלל לחשוב שילמדו בת"ת הקראקאית גם לשון וספר של חול. והיה כל יהודי עני, שרצה שידע בנו גם קרוא וכתוב בלשון המדינה, היה מונעו מלכת אל הת"ת, כי אם שלחו אל כ"ס כללי ותוצאות הדבר ידוע, והנאמים לא ראגו על זה, שנכרתו אלפי יהודים מן היהדות וכלבד שישאר הת"ת כלו קדש. עתה כמו שראינו שנהנה הדבר, עוד הבא עת — והיא איננה רחוקה כלל — שיוסד בקראקא גם בית ספר עברי, שיהיה למופת לערים אחרות וגם גמנוזיום עברי, בכדי להציל גם בני עשירים משלוח בנייהם לכ"ס כלליים ולהכריתם מקהל ישראל.

**סאמבור הישנה.** לפני שנתים בא לעירנו יהודי מרוסיא בגפו, וכאשר לא מצא פה את ההצלהה שבקש, גמר לשאת אשה ובהיותו בעל מעלה מצא לו בעזרת שרבים בתולה, שגם כסף ו"מוניות על שלהו" נתן לו אבית. הרב סדר הקדושין כדת והאישי מצא לו מנוחה וייתב לו, ויולד בן. עברו שנים ואיש משביל מפה קרא ב"הצפירה", כי מעיר קמנה ברוסיא ברח איש צעיר ויעזוב את אשתו עגונה והיא מבקשת מכל המוצא, לחטול עליה ולגלות לה מקומו. ע"פ הסמנים, שהיו רשומים ב"הצפירה" שער האישי, כי הרוסי שנשא אשה פה הוא הבוגד, כי מצא בו כל הסמנים והשמות. האישי שתק ולא הוציא מלה מפיו על ארות הרבה. וכתב כחשאי אגרת אל האשה ויקראנה לכא הנה, כי אין ספק, כי בעלה פה. האשה באה ותבר אל בית האישי המגלה לה את הסוד. והוא הלך אל הרב, ששלח שומר מן העיר, להביא לפניו את האישי הרוסי. הבוגד הובא ואחרי חקירה ודרישה צוהו הרב לתת גאשתו הראשונה גם פטורין. לשב"א.

**זאלקיעוו.** ברעם אדיר וגורא החרידה השמועה המעציבה את כל לבות אנשי עירנו על מות הנאון ד' היום אריה הורוויץ ז"ל מקראקא, אשר שמש בבתה הרכנות לפנים בעירנו. כל העיר לבשה אבל וכל פנים קבצו פארור וביים ה' העבר התאספו כל אזרחיה אל בית המדרש והרב החרוף ר' אברהם שמואל לאם נשא עליו מספד מר ויתאר בדברים נמרצים את האבדה הגדולה, אשר אבדה לעם ישראל ככלל ולעירנו, אשר בכבודו התימרה בפרט. אחריו עלה אחד מנכבדי עירנו מר אברהם שאפירא ויקונן על הנפטר קינה מרה ויעורר בדבריו את כל העם לבכי ולמספד. וכל הנאספים ישבו לארץ ויקבלו עליהם אבל שבעה. גם ההבורה "פועלי צדק", אשר הנפטר היה כיסרה ומחוללה, ערבה מספד בבית הקהלה, ועל בית נשיאה יתנוסס דגל שחור. יחנן ד' עפרו וישלם נחומים לאלביו. הנצב"ה. שמשון קדייצער.

**מחרוב ומרחוק.**

הונאת גרים. למרות הכמחת נציב גליציא, כי ישגיה, שלא יציקו הפקידים לגולי רוסיא על הגבול, נשמעת כפעם בפעם צעקת גולים, שפקידי המקום לא נתנום לדרך על אדמת העיר. צעקות כאלה באו בשבוע הזה מפרוואלאטשיסקא ומכעלו.

נגד הנוצרים-סוציאליים. כיום א' שבוע זה עשו הסוציאליסטים דמונסטראציא גדולה בחוצות וויין נגד ליגרי וסיעתו כנגלל שנותם בחוס חדש את כתייהם כאוסטריא התחתונה לקובת המליריקלים ולרעת ההשכלה. כעשרת אלפי איש סככו בחוצות ויחרפו את תקיפי וויין וידיכיו פתקאות רכות על כל בתי הצבור הגדולים ועליהן כתובים

הרופים וגדופים על האנטיסמיטים ושמתם. את חלונות בית העם והמאניסטרטאט נפצו. הפוליציא לא הפריעתם ממעשיהם. למען לא ישפך דם, הרמונסטרציא עברה בשלום.

החוקירע ברוסיא. בקאוקז הרומית שולמת החוליע בכל תקפה. כפלך עריוואן (ארמניא) מתו בשבוע האחרון 342 איש וכן גם כפלכי יעליסאוועפול ובאקו. תנועת המרידה ברוסיא. ע"פ מלשינות שומר בית אחר בווארשא בא חבל זשענדארטים ויסיפו את הבית מכל עבריו ויתפשו עשרה ויש אומרים ל"ז סוציא-ליסטים יהודים. שנועצו שם יחד, ויאסרום בנחישותם ויכום באכזריות. ויברקו את מעונות כל הבית ולא מצאו בל רבר חשור. בין הנתפשים נמצאות שתי נערות, האחת ד"ר קאמילא הורוויץ והשנית נערה מגרות הבית. שלא השתתפה כלל באספה. כי אם עברה על המעלות לתמה. — שמועות רבות בלתי ברורות התפשטו בעיר ובעתונות ע"ד התפישה הזאת. יש אומרים כי הנתפשים הם מחוללי הרמונסטרציא האחרונה, שנספך בגללה דם רב, ויש אומרים, כי קשרו קשר. והאמת היא, כי הם סוציאליסטים יהודים, שישבו במטרה במקום אחר בלי כונה מיוחדת. — באסטראווע (פלך סיעדלעץ) היו רמונסטרציאות נגד הממשלה. — מערים אחרות מוריעים, כי נתפשו שם הרבה סוציאליסטים יהודים, שהפיעו כרוזים בין הקרואים לצבא. לבלתי לכת אל המלחמה. ככרוזים היו נדפסים דברי הגראף טאלסטאי, שהזהיר את הצאר ואת אנשי הצבא לחרק ממלחמה. הפוליציא משתדלת לגולל את כל האשמה על ראשי היהודים והיא מודיעה את המניסטר החדש לעניני הפנים, כי כל תנועת המרד יוצאת מאת יהודים. זוהי התחבלה הישנה, בכל תנועה כזאת מגרים את הממשלה ואת העם נגד היהודים, למען יניחו בהם את חמתם. במניסק נמצא במקום מושב בחור יהודי המון כרוזי מרד וספרים אסורים. גם מצאה שם הפוליציא חבילת תעורות-מסע מזויפות וחומות מזויפים. שנועדו בשביל צעירים הרועים לברוח לחוץ לארץ. — רבים מגולי רוסיא הנמצאים בוויין פנו אל הקונסול היפני אשר שם ויבקשו, כי יקבלם אל חיל יפן, להלחם ברוסיא השנואה להם. הקונסול לא קבלם, כי אל חיל יפן אין מקבלים בני חוץ לארץ.

מרידה בחינא. תנועת מרידה התעוררה בכל רחבי ארץ חינא, גדולה מזו של שנת 1900. במרים מתהלכים בכל הארץ ומעוררים את העם לקום נגד הגרים ונגד הממשלה. הקיסרית, שחגגה זה עתה את חג הולדתה השבעים, שלחה את עבריה הנאמנים, לתפוש את הקושרים. אבל כפי הנראה לריק יגיעם, כי חלק גדול מן הצבא והשרים עומדים בצד המורדים.

\*

שבע מאות שנה למות הרמב"ם תמלאנה ביום ה' בטבת שנה זו. כל החברות הספרותיות באשכנז נכונים לעשות אזכרה לגדול עמנו ופאר אומתנו זה. ראוי ונכון, כי כל החברות הציוניות יבנו לעשות יאהרציית הגונה ונהדרה לרמב"ם בליל ה' בטבת. בי למה נרע מאחינו המתבוללים באשכנז.

יהודים פשוטים. בהודיענו בגליון ל"א על ארות התמנות הפרופסור שטערנבאך לדעקאן, הערוננו, כי הוא "ממשפחת יהודים פשוטים" ולא פללנו. שיחשכו בני משפחתו זאת להם לפחיתות הכבוד. כי הם באמת אנשים מכוברים משכילים ועשירים העומרים בראש חשוכי דרוהוביטש. לבן נגלה רעתנו בזה. כי אין הכונה "ביהודים פשוטים", שאינם חשובים, כי אם יהודים נאמנים שאינם מתבוללים.

יהודים מוכרים את הבכורה. במקום ציר בית מועצות הממלכה מלשבת המסחר הלבובי. היהודי פיפעס-פאראטינסקי, שמת, בחרו היהודים, שהם רוב יועצי לשכת המסחר, כנוצרי, בראש האזרחים בלבוב ר"ר מא-לאכובסקי. רק ארבעה צירים יהודים מגליציא ישנם בבית מועצות הממלכה ובמות פיפעס הלא היתה הרשות והיכלת ביד יועצי לשבת המסחר, לבחר ביהודי, אך הארונים דרשו לותר על הזכות ומי יאמר להם איני רוצה. אנחנו היהודים לא נצטער הרבה, כי גם פיפעס היהודי וגם היהודי, שהיה נבחר תחתיו, לא היו עמלים מעולם

להשתדל בשביל העם היהודי, המה נבחרים ע"פ פרוגרמה פוליטית לאמית ואין להם עם היהודים כלום רק את ביה"ק של הקהלה, ששם יקברו יחד. אבל להם, לאנשי לשכת המסחר בעלי רת יהודית, הלא הרפה היא למכור את הבכורה בעד לשון חלקות.

משפט יהודים. היהודים הנאשמים, שעמרי למשפט בב"ד המשכעים ברישא באשמה, כי גנבו חמר מבנין הסכר על נהר סאן, יצאו זכאים.

התפוצצות הדינאמיט בפרועמישק. ביום 25 לח"ז החל בפרועמישל משפט נטע זייטעלכאך, שנחשד כי טמן דינאמיט במותף טשכר בבית שעכטער, כדי לפוצץ את סחרותיו. אחרי מו"מ של שני ימים יצא לחפשי. שביבת הפועלים היהודים בבוליכוב נגמרה בנצחון הפועלים. ביום ג' שבוע זה שכו לעבודת עצי ההדלקה.

בבחירות למועצת הקהלה בסמאניסלאו נצחו התקפים, הפרנסים הקודמים וכנהוג בכל הקהלות הוגשו מחאות אל נציבות המדינה. שכמובן לא תועילנה מאומה. הציונים לא נלהמו בתור מפלגה בפ"ע, כי אם בתוך המפלגה המתנגדת ל"קהל", שהקימה ארבעה קנדירטים ציונים.

שונאינו מבית. את כל המכות, אשר יוכו היהודים מאת אויביהם בחוץ ישאו בסבלנות ובארץ-רוח המיוחדים לרם; אך את המכות, אשר יוכו בבית מאהביהם מאת שונאים מבית, אשר יתירו להיות אוהבי אדם, את אלה קשה להם לשאת. העצומים והרעים בכל שונאינו, אשר פצענו פצעים קשים להרפא, חיו תמיד פושעי ישראל, אשר-לתועלת עצמם נלחמו בישראל, לבלות ולהאבירו. שונאים מבית בזמננו, הם הסוציאליסטים היהודים. את שנאתם המה מראים לנו בכל אשר תמצא ידם. כן מצאו עתה שעת הכשר, להלחם נגד היהודים גולי רוסיא, והם רורשים, כי יחזירום אל מעבר לגבול ולמסרם לידי רודפיהם להמיתם. בבוטשאטש נקהלו ה"גענאססען" היהודים קהל רב והד"ר מאזעלער שפך כל חמתו על גולי רוסיא ועל התומכים בידיהם, כי הם לרעתם דוחקים את רגלי הפועלים במדינה. האזרחים ה"בורזשואים" תומכים. לפי דעתם, בידי הגולים רק למען הויק לפועלים. למצוא סברא כזאת היה מאזעלער צריך ללמוד כמה שנים בבתי ספר ולהשיג תאר דקטור. אבל להלחם בישראל הן גם האנטיסמיטים משתמשים בהכלי הבלים ובסכלות מגוחכת.

רשעת מומר. מרונא סערדאהטלי מודיעים את "האי"צ", כי בבית הספר למלאכות אשר שם כפה מורה מימר שני תלמידים יהודים, לכרוע שעה תמימה לפני הצלב.

יהודים במלחמה. הודעות רשמיות משרי הצבאות קורופסקין ושטסל מוריעות גבורות נפלאות, שהראו יהודים בשדה המלחמה. בעוד היהודים במקומם אין להם חפץ דככת למלחמה ולהלחם לריק לכבוד איש אחר. אבל בהיותם כבר שם הם משליכים נפשם מנגד והם מפליאים את כל צבאות רוסיא ויפן בגבורתם ובאמץ לבם. המה אינם מבישים את אבותיהם החשמונאים וצבאות רוד.

גוג' רוסיא. ביום ו' שעבר באו 438 גולים מלבוב לקראקא כמסע מיוחד. הועד מכלבלם באמונה ויתן להם מקום ללון ואח"כ ישלחם בעזרת חברות ירועות מחו"ל לוויין, משם יסעו לקאנאדא. ושם תראנו בערס ח' יק"א. בכל עיר מערי גליציא נמצאים גולים רבים ואחינו הדלים יראנו בערם, ולא ירעו מחסור.

קונגרס על אדות גולי היהודים. בראשית חרש דצמבר יקהלו בפראנקפורט צירי כל החברות והמוסדות של היהודים, כמו כי"ח, יק"א "בני ברית" הועה"פ הציוני ואגודת העזרה מאשכנז, לתכלית יסוד מרכז בללי לבד עניני הגולים היהודים ממזרח, לעזרם בעצה ולהורותם את הדרך, שילכו בה ובאיוו חוף ירדו הימה ולאיוו ארץ ילכו, למצוא עבודה לפי כשרונם. במלה אחד: הסתדרות הגלות.

שוד היהודים ברוסיא. טראקישוק (פ. מוכנא) מודיעים ל-הגובוסטי", בי שם עשו הצעירים הלמוחים לצבא ביום 2 נובמבר פרעות ביהודים. רפורעים שדרו בחנויות יהודים וישברו את הזכוכיות בחלונות בתי-

היהודים. היהודים הסתתרו בכל אשר יכלו, ואלה שעברו ברחוב הוכו מכות נמרצות בידי הפורעים. בצהריים נקראו כל ראשי הכפרים וזקני עדות האכרים, שהיו בעיר אל ערבאת-הצבא, והיו"ר הזהיר אותם, כי אם לא יאחזו באמצעים להרגיע את ההמון, אזי יטילו את כל האחריות עליהם. ובאמת הרגיעו תיכף את המון הפורעים. ביום 3 נובמבר בא אל העיר שר-רמחוז. הוא הודיע, כי את כל הנזק, שסבלו אנשי העיר מהפרעות, יטילו על זקני עדות האכרים.

מקח מעות. אחרי ההרגה בקישינב נכספו יהודים רבים משם לצאת למרחקים ולפנות ערף לארץ, שאין מנינים בה בעד יהודים. שלשים בתי אבות נפתו ע"י מכריהם באמריקה, לקנות להם אחוזת נחלה בקאליפורניא, אשר בקצה מערב אמריקה ולכונן שם מושבה יהודית. הארמה היתה נחלת אשכנזים ובתחלה לא אבו למכרה בעד כל הון וכאשר שמעו, כי המונים המה פליטי קישינב מכרוה בחצי המחיר — כן הודיעו המכירים מקאליפורניא. שנים עשר אקף רובל, כל הון שלשים בתי האבות, נתנו מיר ואת הנותר היה עליהם לשלם לשעורים. האנשים נסעו שמה עם כל בני ביתם, נשים וטף. כבואם שמה והנה רע ומר. הארמה אינה מכשרת לעבודה, כי נהר ישטוף שמה בכל שנה את הזרעים. עתה האנשים אוברי עצות ורם מחלים פני קרוביהם בקישינב, לעזרם בכסף לשוב לרוסיא. והנפלא בזה הוא, כי חברת "בני ברית" מאמריקה הזהירו את הגולים לפני הקניה, לבל יקנו את השדה. כי לא תצלה. והאנשים התנחמו, כי חברת כ"ב לטובתה תזהיר, כי יראה היא, פן תצטרך לתמוך בידם ולא שמעו בקולה.

רוצחי יהודים. בשבוע שעבר כאשר שב הפברינקט היהודי נתן דאָבזינסקי בלודז מהלויית מת בעגלה עם אנשים אחרים, התנפלו שורדים על העגלה ויורדו את דאָבזינסקי ארצה וידקרוהו בסכנים וימת אחרי שעות אחדות ממכאובים קשים. בן ארבעים שנה היה. — בביה"ד הפלכי בפטרקוב בפולין הרוסית נשפט הרוצח הפולני דראזנא, אשר דרכו היה להרג נשים יהודיות בעת היות בעליהן בביה"כ"ג בשבת. גם אשת הזקן הירש ברוין נהרגה בן ובעדה נחשד ברבר וישב שנה בבית האסורים עד שהורה הרוצח. מ"ח עדים העירו. משפטו נחרץ לעשרים שנה עבודת פרך.

המניסטר היהודי רוצאטי התפטר ממשרתו בתור מניסטר לפיניץ והוא עתה רק מניסטר לאוצר הממשלה. ער עתה היו לו שתי המשרות. המניסטר לאוצר הממשלה עושה את חשבונות ההוצאות וההכנסות ודואג לבל עניני הכספים ורבוש הממלכה והמניסטר לפיניץ דואג רק לגבות המסים.

רשעת היונים. באי קפריסין, אשר מערב לסוריא, יושבים כאלף יהודים מגולי רוסיא ורומניא, אשר אנשים בעלי עצות טובות כקשו ליסד להם שם מושבות. נגר מעט היהודים האלה תבער כאש חמת היונים יושבי הארץ ובאספות עם ובועד המדינה יביעו את מחאותיהם נגד היהודים. גם ילידי קפריסין היושבים בארץ יון מתאספים כפעם בפעם להועץ איך לגיבל את היהודים מקפריסין. בימים האחרונים החלישו באספה, לשלוח מחאות לארוארד מלך אנגליא (המושל על האי קפריסין). לממשלת אנגליא וליתר הממלכות האדירות נגד ישוב יהודים בקפריסין. אם לא תועיל המחאה יגרשו היונים את היהודים מקפריסין ביר חזקה. ובעלי העצות הטובות עור לא חרלו לעשות תעמולה בשביל ישוב יהודים בקפריסין.

החברה הגדולה לישוב ארץ ישראל התכוננה בימים האלה בוויין. רבים מגדולי אחינו בוויין, ובתוכם נשיא הקהלה ופרנסים אחרים ורבנים, משתתפים בה. המה מתחילים עתה במה שהתחילו הציונים לפני עשרים שנה. יש לראות טראש. בי דבבות הימים תתאחרנה כל החברות הציוניות והחברות לישוב א"י ולא ירעו כל הכדל ביניהן. כי סוף סוף שתיהן לרבר אחד יתכוננו.

עקירת שנים בלי כאב. ילד: יהוה שיני, שיני כואבות, נלאיתי נשואי. האם: הבה בני נכדה אל רופא השנים ויעקור את השן הכואבת. ילד: אל הרופא לא אלק; אני יודעת תחבלה טובה לעקור את השן. קני לי גנרני נפת. האם: נפת? הילד: הלא אמרת בעצמך כי האוכל הרבה נפת תסלנה שיני.



# משדה הספרות והמדעים



## לקוטי מאמרים.

מאת י"ה מקראקא

ג. בבלי מס' גיטין דף ל"ח ע"ב: "אמר רבה בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון, דמפקי עבדיהו לחירותא ודסיירי נכסיהו בשבתא ורקבעו סעודתיהו בשבתא בעידן בי מרשא, דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעת סעודתא בשבתא ואחת קבעת סעודתא בערב שבתא ושתיהן נעקרו" ע"כ. המפרשים פרשו המאמר הזה דר' יוחנן, שמפני כך נעקרו שתי המשפחות בשביל שהיו קובעים סעודותיהם בזמן שהדורש היה עומד בדרשא בבית המדרש ובערב שבת איכא גם איסורא, שיבנם לשבת בשוא שבע בלא תאוה לסעודת שבת עיי"ש ברש"י. שני הפרושים האלו דחוקים מאד במבטא טעמים:

(א) איך היו קובעים דרשות בערב שבת, הלא מצינו (כתובות ס"ב ע"ב) "יהודה בריה דרב חיאי חתניה דר' ינאי היה אול ותיב בני רב וכל בי שמישי (פי' בערב שבת כמו שפי' רש"י ז"ל כתובות דף ק"ג ע"א) היה אתי לביתה". מזה נראה, כי לא היתה בע"ש דרשה בביהמ"ד, בוראי מטעם כדי שיהיו התלמידים הולכים לביתם להכין להם צרכי שבת, ונמצא בש"ס, שרב היה פומר תלמידיו עוד בחמישי בשבת מפני שהדרך לביתם היה רחוק מאד, כדי שילכו לביתם מטעם הנ"ל.

(ב) אף אם נניח שהיה פירקיה בביהמ"ד גם בערב שבת, ולכן אסור לארס לקבוע סעודתא בעת הזאת, האם כל בית ישראל בלי הבדל ופדות מחוייב לילך לשמוע דברי הדורש? והפרנסה מה אומרת? או מה עול מצא ר' יוחנן באלו, שקבעו סעודתם בשבת גופא? הלא שבת דומה לכה"פ ליום טוב, ומצינו (ביצה ט"ו ע"א) דכרי ר' אליעזר או כולו לה' או כולו לכם?

(ג) מה הנה שתי המשפחות, שנעקרו מטעם הנ"ל, האם שמות רוב המשפחות אשר בעולם יאריבו ימים עד דירי דורות וזכרם לא יסוף מזעורם? אדרבא מעוטא דמעוטא זוכים לזה, אבל רובא דרובא יבולו ויברתו ושםם לא יזכר עוד אחרי ששה או שבעה דורות, ומאי רבותא בא התנא הזה להשמיענו כי שתי המשפחות נעקרו?

לכן נראה בעיני ששתי המשפחות שהיו בירושלים הן הנה שתי המפלגות, שהיו בפני הכית בירושלים,

מפלגת הצדוקים ומפלגת האסיים. הראשונים אסרו על נפשם את האור בשבת מטעם "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" והיו דורשים, בידוע, שאסור היהנות מאור הנר אפילו אם הרליקו בערב שבת מבעוד יום, כמו בימינו אלה כת הקראים, ההולכים בעקבותיהם וכל לילי שבת היו עושים במחשך מעשיהם וכלואים היו בביתם בחושך וצלמות, ובעבור זה היו מוכרחים לאכול סעודת ערבית של שבת "בערב שבת" קרוב לבין השמשות. והמפלגה השנייה, האסיים (\*), רובם היו יושבים בתענית כל ששת ימי המעשה, ואיזה מהם הסתפקו כל ימי השבוע בלחם צר ומים לחץ, למען החיות את נפשם (ואפשר אליהם ביון מאמר ר' אליעזר הגדול "כל היושב בתענית נקרא חוטא", יען רי לנו לקיים התעניתים שצוו לנו תורתנו והפרושים), ורק מרי שבת בשבתו היו קיבעים סעודתם. שתי המפלגות האלו היו למורת רוח להפרושים, מפני מנהגיהם הכרויים, שאין יסודתם בהרדי קדש. שתי המפלגות ההן אבדו מקהל ישראל בסוף ימי התנאים. האסיים, אשר מספרם כל ימי היותם על האדמה, לא עלה יותר מארבעת אלפים איש, וזכרם אבד לגמרי מתוך קהל ישראל, וגם מהראשונה רק זעיר שם זעיר שם נשאר אחר החורבן, וערת הפרושים מהם יצאה תורה אמתית לכל ישראל עד ימינו היום.

ומאמר ר' יוחנן כך פירושו: שתי משפחות שהיו בירושלים הנה שתי המפלגות; הצדוקים היו קיבעים בערב שבת סעודת ערבית מבעוד יום מטעם שפירשנו, והאסיים, אשר התענו כל ימי השבוע, היו קבעו סעודתם בבשר ומטעמים רק ביום השבת, ולפי שאין דעת חכמים נוחה מהם מפני זה נעקרו וזכרם יסוף מזעורם. — ומה שקראם ר' יוחנן בשם "משפחות" ולא בשם "מפלגות" או "כתות", יען התחלתם של שתי המפלגות ההן, מעת אשר התחילו להפרד מעל אחיהם הפרושים בתורתם כמנהגיהם וכו' היה בודאי משפחה ומשפחה לבד, ולכן קראם בשםם הראשון.

(\*) הרוצה לדעת יריעה רחבה וארוכה מחיי האסיים, תהלוכותיהם, מנהגם והסתפקות במאכלם, במשך כל ימי השבוע, חוץ מיום השיק, אשר כבדוהו בכל מאמצי כחה, יראה ד"ר היהודים לדיד נרץ חלק III הערה X עמוד 466, גם מאנאטשטריפט להרב החכם הבלול ד"ר זכריה פראנקל ז"ל שנת ב' 1868 מעמד 80 עד 40, גם Meyer's קאנווערזאציאנעם לעקסיקאן ערך «Essäer» וערך «Therapeuten» גם בספר Beiträge zur Geschichte d. Essäer v. Dr. N. I. Weinstein השם «אסיים» כארמית והשם «טהעראפייטען» כלשון י"ן פרושו יודעי חכמת הרפואה. והיו בהם איזה, שהיו יושבים בתענית יום א' כשבוע, מהם ג' ימים, ואיזה מהם ששת ימים הצופים מששת ימי המעשה, ואך ביום השבת היו עושים סעודותיהם בכשר ומטעמים.

בצילי מחלת הסרטן. הד"ר מ. שילר בכרלין מודיע ע"ד גלוי נפלאה, שגלה במצאו את הציליים המחוללים מחלת הסרטן, הנה חנינים בשלחופית קטנה כבשר ובהתפתחם הם מבקיעים את השלחופית ויוצאים להזיק. הד"ר שילר מצא, כי הציליים האלה אינם סובלים קיר גדול או חום של חמשים מעלות. בחום כזה אפשר להשמידם. גם בטפה של שפיריטים יכלו זהו הפתח לרפואת המחלה הנוראה. הממצא עמל עתה, לשכלל את המצאתה וללמוד להכרית את הציליים מתוך החולה.

כל שירי העמים. המניסטריום לעניני החנוך באוסטריא עוסק בקבוץ שירי כל העמים הרבים היושבים בממלכת אוסטריא ולהדפיסם בחבור אחד. לתכלית זאת היתה בבית המניסטריום ההוא אספת מלומדים ופרופסורים רבים.

הרפואה הטבעית הולכת ומתפשטת בעמים. בגליל ציריך בשווייץ דמו הרופאים ע"פ הטבע, כי כל העם הולך אחריהם ובוטח בהם יותר מאשר ברופאים הנסמכים באוניברסיטת. למען הוכיח זאת קבצו חתימות בקרב יושבי המקום ויאספו חמשת אלפים חתימות וייכחו בזה לממשלה, כי נצחו ויררשו לעשות את אמנותם כשרה ונסמכת. אך הרופאים המלומדים קבצו גם הם חתימות ככל הארץ ותהינה בשנים וחמשים אלף חתימות בעדם ורק שלש ועשרים אלף חתימות בעד הרופאים ע"פ הטבע. ובכ"ז תקבעה הממשלה כסא לפרופסור מיוחד באוניברסיטת, שילמד את הרפואה ע"פ הטבע.

דחכיר ביצים אם צעירות הן, נוהגים י"ב דעקאגראם מלח את הוך ליטר מים ובאשר ימס המלח מניחים את הביצים במים. ביצים צעירות בנות יום עד שלשה ימים תשקענה עד קרקע הכלי. ביצים בנות ג' עד ה' ימים תהינה תלויות ועומדות באמצע המים. אם יראו הראשים החדים של הכיצים מתוך המים או כבר עברו על הכיצים ח' ימים, כיצים זקנות משמונה ימים תצופנה משופעות על פני המים.

### ארגו מכתבים.

ל"ד: סלה, ברבר סכסך בחברה קטנה אין להלאות את כל הקוראים במאמר שלם. — ב"מ בי: על אדות אספה שהיתה באקטוביך, אין מידעים בדצמבר. — 22: הרקדוק העברי מאת שאצקי. — סופרמאן: אינו בלנרן, כתבתו אינה יודעה לנו.

הננו מברכים את ש"ב מו"ה נחום ראנד נ"י מפרעמישלא כמז"ט לחתונת בתו מאבה לאצי ואת מר צבי אינטראמר משם לנשואיו ונודרים בתר לקה"ל. משה היילפרין ומשפחתו.

## גימנאזיום עברי.

צו יקשיבו התלמידים לקח טוב צוקרל, ע"ס ופוקקיס ציחד עם כל התלמידים אשר ילונדו צגונזיות אשר להוננשלה ויחונכו צדתנו וחמונתנו הקדושה הנוקרה לנו. וזקוף תשנה יקצלו העודות, אשר ישון צנרכן; לכל דבר להעודוה הגונזיות אשר להוננשלה. לנוחכלים כשרים צזול ולהסגרה ועוולה ידאג תרצ רלש ציה"ק, גם פולנית ילונדו עס. התלמידים שאינם צקיאים צשפת אשכנו מוכרחים להכנכ פה להחלקת-הסככה (פרוגינאלזיום) בשת חדשים קודם התחלת סנת הלמוד וסס יכולים להתקבל צלי סוס תעודה ונצ"ס.

האדרסה: **Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)**

### !!! אינטערעסאנט !!!

איך געבע היערמיט דען געהערטען פ. ט. קלנדען ציר קענמנים, דאס איך דיא בז נון אונטער דער פירמא Spira & Gronner געפיהרטע כשרה זע"כ ווארענפאבריק אויפגע-לעזט האבע, אונד פאן נון אן דיא זייט 30 יאהרע בעסט בעקאנטע כשרה זע"כ ווארענפאבריק וויעדער אונטער מיינעם אייגענעם נאמען

**Hirsch Gronners Sohn. Krakau, Krakauergasse Nr. 17**

אים אייגענט הווע ווימער פיהרע — מיט דער פעסטען פערזיכערונג דאס איך שטעטס אייפריג בעמיהט זיין ווערדע דאס מיר ביז נון געשענקטע פערטרויען וואוואל בעציגליך בעסטער קוואליטעט עט שטרענגסטעס כשרה געוויסענהאפטעט צו רעכטפערטיגען, פער-שפרעכע בעסטע אונד ראשעטע בעדיענונג אונד איהרע געשעצטע אויפטרגע העפל. ערביטענד צייכע מיט פארגיגליכסטער האכבאנונג

### Hirsch Gronners Sohn

**Bernard Gronner Krakau, Krakauergasse Nr. 17.**

ג. ב. ביטטע נור גענוי צו אדרעסירען.



**מ. פרייליך**  
ק. אויסשליסליך פאטענטירט  
**ספעציאליסט אין באנדאוש-פאך**  
**פיר ברוכליידענדע**  
בעזיטצער דעם עהרענדיפלאם דער  
"סאציעטע" היגעניסיע אין פאדוא  
לעמבערג גראדעצקא 35.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכליידענדע, אויסשל. ערציינער פון ק. פ. פאטענט באנדאושען אין לעמבערג.  
פאן דען אייניגסטען אונד אויפדיכטיגסטען געפיהלען מיינעם הערצענס פעדאנלאסט שפרעכע איך איהנען היעמיט עפפענטליך מיינען פערבינדליכסטען דאנק פיר ריא זואונדערבארע דעמטונג מיינעם פאן אייניגען הערפארדאנענדען ערצטען אהנע לעבענס געפעהרליכע אפערעאציאן אויפגעגעבענען לעבענס, אויס. — נאכדעם איך איבער אנדאמטען דעם הערן ר"ר מ. ע. ט. ה. אין יאסלא אין איהרע אנשטאלט אים האלכטארטען צושטאנד דע אנגעקאממען בין, האבען יא עם דורך איהרע נאמזיהיילעמטהאטע אהנע אפערעאציאן אונד מעדיקאמענטע דאצו געבראכט, מיך בינען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען ליידען שמערצלאז צו בעפרייען, אונד קאנן איך דאהער אויס אייגענער ערפאהרונג נור זיא אלם דען איינציגען ספעציאליסטען אין דעזעם פאכע יעדען ברוכליידענדען צום וואהלע זיינער נעזונדיהייט מיט פאללסטער געוויסענערהאפטניקייט אנעמפעהלען.  
לעמבערג דען 4 יענער 1908.  
Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jaslo geb. Paris.

# J. B. Rappaport

Dąbrowa b. Tarnow.

גראס מעטה-ברוייערייא

געגרינדעט אום יאהר 1878.

עמפיהלט זיין פאבריקאט, וועלכעס גוט בעקאנט איזט, מיט אללער בילליגסטען פרייזען אללערלייא סארטען א. צ. : שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד דאספעלמעטה, קאפאויטען וויא מאליאנא, ווישניאק, זאוויע אויך אלטע בומעללען מעטה מיט דען נאמען

**Stary polski trunek.**

אויך האנג אונד וואקס.

ערשטע לעמבערגער

כשר דאמפף ועלכוואארען פאבריק

**פאסט עט קאמפ.**

לעמבערג, גאזאוואנסע נומער 10.

קארל-לודוויגשטר. 41  
היפטפיליאטן  
כאימוף 18  
אין לעמבערג  
כאושניצא 20

איינציג ראשטעהענדע כשרה ועלכוואארען פאבריק, וועלכע אויטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב האון הגדול רשכבהינ מוהריד יצחק שמעלקעס האביר מקי לביב שטייט. ערצינט דא שענסטע סאלאמי עט פערשיע דענע ועלכוואארען צו ביליגען פרייזען.

## ביתי פתוח לרוחה.

אודיע בזה לכב באי שערי עירנו, כי כבר תקעתי אהלי עם הרעסטיראציע והאמעל חרש לפי רוח העת כבית

## דיעטעלסגאסע 63.

אס אמרתי אספריה כמו המעלות הנמצאות בעסקי החדש הנליין קצד מלהשתרע, לכן אבקש טאת האורחים הנבבדים, סורו נא אל בית עבדכם, ולינו פה הלילה, ואו אקוה, כי תפיקו רצון בכל אשר תשאל נפשכם, ותמיד הספרו תהלת האמעל החדש, והנני מוכן לקבל אתכם בפפ"י ולשרתכם באהבה.

מאיר הכהן ראפאראט

פה קראקא.

## ביטטע צו לעזען.

איך בעעהרע מיך היעמיט אנצוצייגען, דאס איך מיניע ביוהער אונטער דער פירמא **Spira & Gronner** געפיהרטע כשרה ועלכוואארע. פאבריק צו פאלגע אויפלאזונג דיעזער פירמא פאן הייטע אן נור אונטער מיניער פירמא

**A. S. SPIRA,**

כשר **DAMPF-SELCHWAAREN-FABRIK**  
**KRAKAU, Krakauergasse 6,**

ווייטער פיהרע. — אינדעס איך אלען מיניען ווי. קונדען דיא כעסטע בעדיענונג צו אללעראייסערסטען פרייזען צוויכערע, ערווכע איך מיניע אדרעסטע גענויא צו שרייבען אונד צייכע האכמאטונספאלל

**אשר שמואל הכהן שפירא.**

## דיא ציכארע

פאן דער ק. ק. פרויויליגירטען אונד אין פערשייערענען אויסשטעלונגען אויסגעצייכעטען פאבריק

**FAST, WITMAYER & SAFIR in Tarnów**

איזט, ווי בערופענע פאכמענער אונד עמיקער פיעלפאך אנערקאנט האבען, איהרעס אינהאלטע זאוואהל, ווי אויך איהרער ערצינונג געמאכט, דען אנדערען פאבריקאטען גלייכווערטיג אונד איזט אין סאציאלער ווי אין ריטועללער בע-ציעהונג אלען אנדערען קאפעע-סוראגאמען פארצייעהען, דא איהרע ערציגער, ווי אלע דאביר בעשעפטגמען ארבייטער יודען פאן גאליציען זינד. לעגעט דען פרויען אנס הערען, דעס פאלשען פאראורטיילס — אויסלאגרישע ציקאריע פארצייעהען — זיך אבצוגעוועהען.

## קאנצערט-גראמאפאן אונד פאנאגראף



דיעזע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכעטעס ספעציאלהויז צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-גראמא-כאפאן, מיט 5 פלאטטען גראמאט, נור 40 5 5 פארציגליכער פאנאגראף, מיט 5 וואלצען גראמאט, נור 8 90 5. פרויוקוראמע גראמאט אונד פראנקא. ערסטעס ספעציאלהויז פאן עכטען גראמא-פאנען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעטאיל.

**Josef Wechsler, Krakau und Warschau.**  
(in Krakau: Grodgasse 71).

## SINA PELZ, KRAKAU

Gegründet 1873. Oesterreich.

איך ליעפערע פיינע כינא-זילבער „מנורות של הנוכה" אויף קערצען אדער עהל צום צינדען, שעהן אונד עלעגאנט ג. מאכט מיט נור 2 fl. „ציאנס אוהרען" ניקל אנקער רעמאנטאר אוהרען זעהר גענויא געהענד, אויף דיא מינוטע רעגולירט, מיט העבראישען ציפערען אונד „מגן דוד", נור מיט 25 fl. 3.

שיקע נור געגען נאכנאהמע אדער פאראייס דען בעטראג. ניכט קאנווע-נירענדעס נעהמע רעמיר אונד שיקע בעצאהלמען בעטראג פראנקא צוריק, אויף פערלאנגען שיקע איינען נייעסטען פרויוקוראנט מיט צירקא 1400 פראכט איילוסטראטיאנען איבער אוהרען, קעטטען, גאדע, זילבער, כינא-זילבער, מוזיק-ווארען אונד אנדערע בעדארפס ארטיקעל.

ניי איינערניכטעטע קראמויער

## כשרה דאנפפועלכוואארען-פאבריק

מיט דער בעסטען טאדערנסטען מאשינע ערציגט שענע, פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט, שינקען, קרענוורסטל א. ז. ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפא שליט"א. עמפיעהלט צו בילליגסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרויוקוראמע עט הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

**Emanuel Glaser, Dampfselewarenfabrik**

KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

## רעסטיראציע הנונה

בקראקא

אתכבד בזה להודיע בשער בת רבים כי הרעסטיראציע בהאמעל מיללער דיעטעלסגאסע 35

תתנהל מעטה על ידי ותהת השגהתי, ותחשב לפיליאלע להרעסטיראציע שלי בקארלסבאד הנודעט כאז לעס ולתפארת, ולכן אחלה בזה פני הנוסעים דרך פה וגם אנשי עירנו הנבבדים לסור אלי, ובטה ימצאו כעיהי אצלי עונג ונחת בכל הענינים, הן במאכלים טובים ונעימים וגם ממשרתי עושי דעונו השוקדים ורויים במלאכתם למלאות חפץ כל איש ואיש ופיקו דעון עצהו"ט.

**רפאל משה כהנא שפירא.**

**Saul Rafael Landau**

Juvelier

**KRAKAU Stradom 13.**

עמפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאגער פאן עכמען שוויצער גאלד אונד זילבער אוהרען, גאלד קעטטען, גאלד אונד זילבער עט יובעלען וואארען. צו דען בילליגסטען פרייזען. רעעלסטע בעדיענונג.

## למוכרת נצה

מאספת הרבנים, שהותה פה קראקא בקיץ תרס"ג נמצאים ה"י להמכר בזול גדול תמונות גדולות וגם קמנות, היינו:

תמונה גדולה בגרלה וברחבה 48/64cm. א 50 העללער.

תמונה קטנה כמו אנויכטסקארטע א 4 העל.

והקונה מהן לבה"פ בעד סך 8 כתרם אהן לו 20% ראבאטט.

תמונות לרוגמא — מוסטערעזענדונג — לא ישולח רק נגד מעות קרימה.

**Dawid Heidenfeld**

Kraków, Ulica Bożego Ciała 1.

יצא לאור ספר סדרים והתרכוזות או דרכי ישועה. תכן: הפרטי והחברה, הקבצנות והעבודה, עזרתנו בנו. הוספה: הברשון והפמיש, שם ושארית. מחירו 80 העללער (40 קרייצער) להשיגו ע"י האדרעסטע **A. J. Heuman** TARNÓW, (Galizien).

## עפירעפסי

לחלי-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות עצבים אחרות ירשו ספר מיוחד לזה ויקבלו בהנם פראנקא ע"י

**Privil. Schwanen-Apothek**  
Frankfurt a. M.



ניכט **10.000**

קראנען

אבער פיעלע קראנען ערשפארען זי, ווען זי דען פרויוקוראנט פאן דער פירמא

**Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60**  
Uhrmacher & Juwelier

פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראמאט צוגעזענדעט ווירד.

כשר נייעטע כשר  
קראקויער ועלכוואארען-פאבריק  
מיט דאמפפעטרייע  
**Gartenberg & Gebr. Gronner**  
KRAKAU, Krakauergasse Nr. 33.  
ערציגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-נעזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-ווירסטעל א. ז. ו. עמפיעהלט צו בילליגסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרויוקוראמע עט הכשר איינגעשיקט.

Wyd.: | Naffali Hof.  
| S. M. Lazer.  
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.  
Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzcu.